

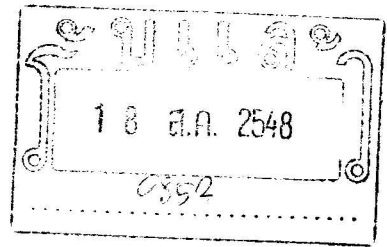
รายงานฉบับสมบูรณ์
โครงการการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต
ของชาวเกาะลันตา

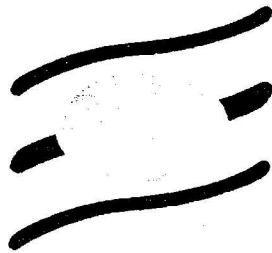
โดย นางสาวทิพย์อุสา จันทกุล

สิงหาคม 2548

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต
ของชาวเกาะลิบง

โดย นางสาวทิพย์อุสา จันทกุล

สิงหาคม 2548

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ของชาวเกาะลิบง

คณะผู้วิจัย

1. นางสาวทิพย์อุสา จันทกุล
2. นายสุรียา กอบกิจสามารถ
3. นายธรรมรัตน์ อน่าย
4. นายยะโกบ จิเหลา
5. นางสาววรรณภา สุวรรณรัตน์
6. นางสาวจันทิ จิเหลา
7. นางสาววิมลัย เจะมะอะ
8. นางสาวจิราวรรณ เหลาะโต๊ะหมัน
9. นางสาวมณีรัตน์ ชุนรักษา

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามหลักของการวิจัย	2
วัตถุประสงค์ของโครงการ	3
พื้นที่ศึกษา	3
วิธีการดำเนินงาน	4
ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	4
งบประมาณที่ใช้ในการวิจัย	4
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	5
ทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการ	6
บทที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานบนเกาะลิบง	9
ที่ตั้งและอาณาเขต	9
ลักษณะภูมิประเทศ	9
ลักษณะภูมิอากาศ	9
บทที่ 3 กิจกรรมงานวิจัย	16
จุดประกายงานวิจัย	16
กิจกรรมลงพื้นที่	18
ปฏิทินกิจกรรมสำรวจควนลูกกลม	26
บันทึกส่วนตัวการสำรวจเส้นทาง	29
กิจกรรมน้องลองนำเที่ยว	36
บทที่ 4 บทสรุปงานวิจัย	43
ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน	45
ภาคผนวก 1 แผนกิจกรรมโครงการ	49
ประมวลภาพกิจกรรม	61

บทนำ

ผู้เสนอโครงการ นางสาวทิพย์อุสา จันทกุน

ด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกันทั้ง 4 หมู่บ้าน ทำให้แต่ละบ้านมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เริ่มตั้งแต่บ้านโคกสะท้อน (หมู่ 1) ซึ่งเปรียบเสมือนประตูต้อนรับแขกผู้มาเยือนเข้าสู่เกาะลิบง เนื่องจาก มีท่าเรือที่ชาวบ้านใช้สัญจรติดต่อกับภายนอกเรียกว่า “ท่าเรือบ้านพร้าว” ตั้งอยู่บริเวณปากคลองบ้านพร้าว สองฝั่งคลองมีสภาพเป็นป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์และในปี พ.ศ.2498-2520 มีชาวจีนเข้ามาทำกิจการหลุมถ่านและได้ตัดไม้โกงกางจากป่าแห่งนี้ไปใช้ ทำให้ป่าชายเลนอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม หลังจากรัฐบาลประกาศยกเลิกการทำสัมปทานหลุมถ่าน ป่าสามารถฟื้นตัวได้ค่อนข้างสมบูรณ์ ด้านทิศตะวันออกของเกาะเป็น ชุมชนบ้านบาตูปูเต๊ะ ซึ่งเป็นชุมชนใหญ่ของเกาะลิบง เรียกกันว่า “หน้าซัน” ถัดมาเป็นชุมชนบ้านหาดทรายแก้ว ตลอดแนวชายฝั่งเป็นแนวหญ้าทะเล ซึ่งเปรียบเสมือนแหล่งอนุบาลของสัตว์น้ำ และเป็นแหล่งอาหารของคนในชุมชน ทิศตะวันตกของเกาะเป็นชุมชนบ้านหลังเขา มีหาดทรายขาวทอดตัวยาวตลอดแนว ถัดจากชายหาดเป็นแนวโขดหิน และแนวปะการังน้ำตื้นที่สวยงาม แต่ปัจจุบันอยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรมด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นการระเบิดปลา การพลิกหินตามแนวปะการัง เพื่อหาหอยเป๋าฮื้อ

เป็นต้น ด้วยความหลากหลายของทรัพยากรบนเกาะลิตง ทั้งป่าบก ป่าชายเลน ป่าชายหาด แนวปะการัง แนวหญ้าทะเล สัตว์ป่า และนกนานาชนิด ทำให้พื้นที่เกือบครึ่งหนึ่งของเกาะถูกประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะ ลิตงในปี พ.ศ.2522

นอกจากนี้เกาะลิตงยังมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ในฐานะเป็นตำบลหนึ่งของรัฐเคดาห์มี ตนกู อะหมัด ตายุดดิน ฮาเล็ม ซาห์ เป็นสุลต่านปกครอง มีการตั้งเมืองขึ้นที่บ้านพร้าวในช่วงปลายกรุงศรีอยุธยา เป็นศูนย์กลางการนัดหมายของเจ้านายชั้นสูงของกลางกับปีนัง เป็นเมืองท่าที่สำคัญในการแลกเปลี่ยนสินค้ากับต่างประเทศ โดยเฉพาะสินค้าประเภท รั้งนกนางแอ่น ปลิงทะเล คีบูก และช้าง จุดแลกเปลี่ยนคือ บริเวณคลองสะพานช้าง สมัยรัชกาลที่ 1 เกาะลิตงเป็นที่ตั้งเมืองตรัง มีโต๊ะปังกา หวา หรือ พระเพชรภักดีศรีสมุทรสงครามเป็นเจ้าเมือง มีการสร้างควนสระไว้กักเก็บน้ำ และมีแดนประหารที่เรียกว่า “ทุ่งหัวคน” เชื่อกันว่าหลุมฝังศพของพระยาลิตงอยู่ในพื้นที่บ้านโคกสะทอน หรือบ้านพร้าวซึ่งเป็นที่ตั้งเมืองเก่า ในศึกกลาง พ.ศ.2352 ตรงกับสมัยเจ้าปะแงรันปกครองเกาะลิตง กองทัพจากหัวเมืองปักษ์ใต้และกองทัพจากเคดาห์มาชุมนุมทัพร่วมกันที่นี่ และได้สร้างหลักปักค่ายขึ้นบริเวณปากคลองบ้านพร้าว และในสมัยรัชกาลที่ 5 เกาะลิตงเป็นที่ตั้งด่านภาษี ปัจจุบันกลายเป็นที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิตง ซึ่งเรื่องราวเหล่านี้ถูกรวบรวมโดยทีมวิจัยโครงการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสืบสานตำนานตะลิตง และหลักฐานทางประวัติศาสตร์หลายชิ้นที่หลงเหลืออยู่ก็ยังคงอยู่

ในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา ความเป็นอยู่ของชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงตามกระแสบริโภคนิยมที่เข้ามาพร้อมกับความเจริญด้านต่าง ๆ ตามนโยบายของรัฐและจากบุคคลภายนอกที่เข้ามายังเกาะลิตง การศึกษาก็มีส่วนในการดึงกลุ่มเยาวชนออกไปจากชุมชนเพื่อศึกษาในระดับที่สูงขึ้น และยึดเอาวิถีชีวิตแบบสังคมเมืองเข้ามาถือปฏิบัติในเกาะทั้งในเรื่องของการแต่งกาย การดำเนินชีวิตแบบคนเมือง ทุกอย่างต้องซื้อขายแม้กระทั่งผักปลา ซึ่งต่างไปจากวิถีดั้งเดิมเป็นอย่างมาก ผู้คนเริ่มวิ่งตามกระแส ยึดเอาวัตถุเป็นที่ตั้งเพื่อยกระดับตัวเอง โดยไม่มองว่าสิ่งนั้นจำเป็นหรือไม่ ต้องไปหยิบยืมเงินจากนายทุนในหมู่บ้านทำให้เป็นหนี้สินเกิดพันธะผูกมัดกับนายทุน จึงไม่มีอำนาจในการต่อรองราคาสัตว์น้ำที่หามาได้ให้เป็นไปตามราคาตลาด ดังนั้นบทบาททางการค้าของชาวบ้านจึงไม่ต่างอะไรกับลูกจ้าง และด้วยสภาพภูมิอากาศที่มีฤดูฝนถึง 8 เดือน อันอาจเป็นข้อจำกัดของอาชีพทำสวนยางพารา และอาชีพประมงในช่วงมรสุม เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้คนหนุ่มสาวที่ออกไปเรียนหนังสือนอกเกาะไปอยากกลับเข้าเกาะ เพราะทางเลือกในการประกอบอาชีพน้อย และรายได้ต่ำ เหล่านี้เป็นปัญหาของสังคมที่ฝังลึกเข้าสู่โครงสร้างของชุมชนที่นับวันจะยิ่งถดถอยลงสังคมบนเกาะให้อ่อนแอลง และยากที่จะวางแผนอนาคตได้ถ้าคนบนเกาะลิตงยังไม่คิดว่าสิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาของคนทั้งเกาะ

การท่องเที่ยวก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นบนเกาะลิตง ที่ผ่านมาการท่องเที่ยวที่เข้ามาสู่เกาะลิตงเป็นการท่องเที่ยวกระแสหลักที่มุ่งเน้นผลตอบแทนทางเศรษฐกิจซึ่ง

ธุรกิจท่องเที่ยวเกือบทั้งหมดบนเกาะลันเตเป็นของผู้ประกอบการจากภายนอก โดยที่ชุมชนหรือคนบนเกาะไม่มีส่วนร่วม และเกาะลันเตเป็นได้แค่เพียงจุดพักระหว่างทางเพื่อนำนักท่องเที่ยวไปสู่เกาะแก่งต่าง ๆ ของทะเลตรัง และนับวันการท่องเที่ยวดังกล่าวจะยิ่งเพิ่มขึ้น นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเกาะลันเตจะรู้จักแค่เพียงรีสอร์ตซึ่งตั้งอยู่บริเวณชายหาดบ้านหลังเขา ทั้ง ๆ ที่เกาะลันเตมีสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เช่น สุสานพระยาธิบิง ซากกำแพงเมืองควนสระ ถ้ำชาวเล คลองสะพานช้าง ฯลฯ และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น แหลมโต๊ะชัย แหลมจูโหย จุดชมวิวกายอดเขาลูกลมซึ่งเป็นจุดสูงสุดของเกาะลันเต บ่อน้ำจืดในทะเล อ่าวโต๊ะเกสะพานหิน น้ำตกนิรนาม ฯลฯ ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของชุมชนบางส่วนถูกรวบรวมเอาไว้จากการศึกษาวิจัยในโครงการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสืบสานตำนานตะลันเต ซึ่งข้อมูลที่ได้มาสามารถนำมาเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวกระแสรองที่มุ่งเน้นให้ชุมชนสามารถจัดการเป็นการท่องเที่ยวได้ ในทางกลับกันคนในชุมชนเองกลับมองข้ามความสำคัญที่บ้านเกิดตนเอง เห็นได้จากที่ดินบนเกาะ โดยเฉพาะที่ดินที่ติดกับชายหาดหลายแห่งตกเป็นของนายทุนเกือบหมดแล้ว บางครอบครัวถึงกับย้ายออกไปอยู่นอกเกาะเมื่อขายที่ดินหมด เป็นสิ่งที่น่าเสียดายมาก เพราะเมื่อใดที่การท่องเที่ยวกระแสหลักเข้ามามีบทบาทเต็มที่ชุมชนจะเป็นผู้ที่เสียประโยชน์มากที่สุด การกระตุ้นชุมชนให้เห็นถึงคุณค่าในถิ่นเกิด โดยการใช้การศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเป็นประเด็นในการรวมกลุ่มคนให้เข้ามาร่วมเรียนรู้เรื่องราวของตนเอง และก่อให้เกิดความอยากที่จะหวงแหนสิ่งเหล่านี้ไว้ให้ลูกหลานต่อไป

คำถามวิจัย

ชาวเกาะลันเตจะมีรูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนได้อย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ทรัพยากร และวิถีชีวิตของชุมชนเกาะลันเตในการจัดการท่องเที่ยว
2. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเกาะลันเต
3. เพื่อให้ได้รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของชุมชนเกาะลันเต

พื้นที่ดำเนินการ

4 หมู่บ้าน ของตำบลเกาะลันเต ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านโคกสะทอน หมู่ที่ 5 บ้านหลังเขา หมู่ที่ 4 บ้านบาตูปูเต๊ะ หมู่ที่ 7 บ้านหาดทรายแก้ว

ระยะเวลาดำเนินการ

6 เดือน ตั้งแต่ 1 กันยายน 2547 - 29 กุมภาพันธ์ 2548

การดำเนินงาน

เดือนที่ 1 - 6

1. จัดประชุมเตรียมความพร้อมของโครงการ เพื่อนักวิจัยจะได้ทำความเข้าใจสัญญาโครงการ ทบทวนกิจกรรม บทบาทหน้าที่ และร่วมกันวางแผนในการทำงาน ทั้งทีมวิจัยหลักและทีมวิจัยรอง
2. วางแผนเก็บข้อมูล เพื่อให้รู้จักเก็บ บันทึกข้อมูลสำหรับโครงการวิจัย เข้าใจความสำคัญของการเก็บข้อมูล และแผนสำหรับการลงพื้นที่
3. ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่บนเกาะลันเตา อาทิ หลุมฝังศพพระยาธิบิง ชากก้าแพงเมือง หุ่นหัวคน คลองสะพานช้าง แหลมจูไทย หาดตูป อ่าวโต๊ะเก น้ำตกนิรนาม สะพานหิน แหลมโต๊ะชัย ถ้ำสมบัติ ควนลูกกลม ควนสระ ปลักกวาง บ่อน้ำจืดในทะเล เขาบาตูปูเต๊ะ แหลมทวด พะยูง ห้วยทะเล ปะการัง นกทะเล วิถีชีวิตเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น การทำอวนปู การตกหมึก การหากุ้ง รวมทั้งองค์กรที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เช่น อบต. นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเป็นจริงนำมาใช้ทำข้อมูลสำหรับแหล่งท่องเที่ยวบนเกาะลันเตา
4. สรุปและจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ
5. เวทีตรวจสอบข้อมูลร่วมกันระหว่างทีมวิจัย ผู้รู้ในชุมชน คนในชุมชน นักวิชาการ
6. ศึกษาดูงาน
7. สรุปการศึกษาดูงานและวางแผนการจัดการท่องเที่ยวของเกาะลันเตา
8. จัดทำคู่มือนักท่องเที่ยวสำหรับทีมวิจัย
9. จัดอบรมมัคคุเทศน์ท้องถิ่นตามหลักสูตรของ ททท.
10. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์
11. เวทีเสนอผลงานวิจัย

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของเกาะลันตา
2. ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเกาะลันตา เกิดความหวงแหน และเห็นคุณค่าในทรัพยากร วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถเล่าเรื่องราวของตนเองได้
3. ได้รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของเกาะลันตา ที่คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการได้อย่างเป็นรูปธรรม และเป็นการสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพให้กับคนหนุ่มสาว
4. เกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิด

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ทรัพยากร และวิถีชีวิตของชุมชนเกาะลันตาในการจัดการท่องเที่ยว
2. ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเกาะลันตา เกิดความหวงแหน และเห็นคุณค่าในทรัพยากร ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถเล่าเรื่องราวของตัวเองได้
3. ได้รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของชุมชนเกาะลันตา ที่คนในชุมชนสามารถบริหารจัดการได้อย่างเป็นรูปธรรม และเป็นการสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพแก่คนหนุ่มสาว

ประวัติทีมวิจัยหลัก

ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/เบอร์โทร	วัน/เดือน/ปีเกิด/ อายุ	อาชีพ	การศึกษา
1. น.ส.ทิพย์อุษา จันทกุล	88/1 ม.7 บ้านหาดทราย แก้ว ต.เกาะลิบง อ.กันตัง จ. ตรัง 07-2762003, 06-0957525	11 ธ.ค. 2521 26 ปี	ผู้ประกอบการ การบังกะโล	ปริญญาตรี
2. นายสุริยา กอบกิจ สามารถ	28 ม.1 บ้านโคกสะท้อน ต.เกาะลิบง อ.กันตัง จ. ตรัง	28 เม.ย. 2524 23 ปี	ทำสวน/รับ จ้าง	ป.6
3. นายธรรมรัตน์ อนามัย	38 ม.1 บ้านโคกสะท้อน ต.เกาะลิบง อ.กันตัง จ. ตรัง	5 ส.ค. 2522 25 ปี	ทำสวน	ป.6
4. นายยะ โอบ จิเหลา	52/8 ม.7 บ้านหาดทราย แก้ว ต.เกาะลิบง อ.กันตัง จ. ตรัง	44 ปี	ถูกจ้างกรมป่า ไม้/ทำสวน	ม.6
5.น.ส.หทัยกาญจน์ สาร สิทธิ์	52/1 ม.4 ต.เกาะลิบง อ.กันตัง จ.ตรัง	21 ปี	นักศึกษา สถาบันราช ภัฏนครศรีฯ	กำลังศึกษา ระดับปริญญา ตรี
6. น.ส.วรรณภา สุวรรณ รัตน์	571 ม.1 ต.แม่ขรี อ.ตะ โหนด จ.พัทลุง	19 เม.ย. 2523 24 ปี	เจ้าหน้าที่ สกว.ตรัง	ปริญญาตรี

ประวัติทีมวิจัยรอง

ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/เบอร์โทร	วัน/เดือน/ปีเกิด/ อายุ	อาชีพ	การศึกษา
1.น.ส.หรรษา สารสิทธิ์	42 ม.7 ต.เกาะลิบง อ. กันตัง จ.ตรัง 01-5357455	6 เม.ย.2532 15 ปี	นักเรียน	ม.3 ร.ร.บ้าน บาตูปูเต๊ะ
2. น.ส. จุติพร จันชัย	142/1 ม.7 ต.เกาะลิบง อ.กันตัง จ.ตรัง 06- 9437657	1 ม.ค. 2352 15 ปี	นักเรียน	ม.3 ร.ร.บ้าน บาตูปูเต๊ะ
3. น.ส. จันวดี จิเหลา	12/11 ม.4 ต.เกาะลิบง	3 ก.ค. 2532 15 ปี	นักเรียน	ม.3 ร.ร.บ้าน บาตูปูเต๊ะ
4. น.ส. วิมาลย์ เจมมะอะ	102/5 ม.4 บ้านบาตูปูเต๊ะ	4 ก.พ. 2532 15 ปี	นักเรียน	ม.3 ร.ร.บ้าน บาตูปูเต๊ะ
5. น.ส. จิราวรรณ เหลาะ โตะหมัน	10 ม.4 บ้านบาตูปูเต๊ะ	22 เม.ย. 2532 15 ปี	นักเรียน	ม.3 ร.ร.บ้าน บาตูปูเต๊ะ
ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/เบอร์โทร	วัน/เดือน/ปีเกิด/ อายุ	อาชีพ	การศึกษา
6. น.ส. วัลดา สารสิทธิ์	ม.7 บ้านหาดทรายแก้ว	23 เม.ย. 2532 15 ปี	นักเรียน	ม.3 ร.ร.บ้าน บาตูปูเต๊ะ
7. นายบุญรอด จงรักษ์	ม.1 บ้านโคกสะท้อน	2 ก.พ. 2532 15 ปี	นักเรียน	ม.3 ร.ร.บ้าน บาตูปูเต๊ะ
8. นายจำเริญ สายนุ้ย	ม.1 บ้านโคกสะท้อน	1 มิ.ย. 2532 15 ปี	นักเรียน	ม.3 ร.ร.บ้าน บาตูปูเต๊ะ
9. นายสิทธิศักดิ์ สารสิทธิ์	ม.7 บ้านหาดทรายแก้ว	15 ปี	นักเรียน	ม.3 ร.ร.บ้าน บาตูปูเต๊ะ
10. น.ส. สร้อยแก้ว รงรัตน์	ม.7 บ้านหาดทรายแก้ว	1 ม.ค. 2530 17 ปี	นักเรียน	ม.5ร.ร.วิเชียร มาตุ
11.นายณัฐพงศ์ สารสิทธิ์	ม.4 บ้านบาตูปูเต๊ะ ต.เกาะลิบง อ.กันตัง จ. ตรัง	27 ส.ค. 2530 17 ปี	นักเรียน	ม.5ร.ร.วิเชียร มาตุ

ที่ปรึกษาโครงการ

ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/อาชีพ
1. อาจารย์สุนทรี สังข์อุทุม	หัวหน้าหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ๑ ตรัง
2. อาจารย์เปลื้อง คงแก้ว	นักวิชาการอิสระ
3. อาจารย์แจ่มศรี เสรฐจวนกุล	อาจารย์ ร.ร.วิเชียรมาตุ/นักศึกษาปริญญาเอก ม.ราม คำแหง
4. อาจารย์พรชัย จันณรงค์	ที่ปรึกษากลุ่มรักษ์ลิบง ร.ร.บ้านบาตูปูเต๊ะ
5. นางเกี้ยว จันทกุล	ผู้ประกอบการการท่องเที่ยว
6. นายประกอบ เทศน้ำ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ม.7 บ้านหาดทรายแก้ว

บทที่ 2

ข้อมูลพื้นฐานบนเกาะลิบง

1. ที่ตั้งและอาณาเขต

เกาะลิบงตั้งอยู่ในเขตในอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เป็นเกาะขนาดใหญ่ที่สุดของทะเลตรังเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 279,687 ไร่ หรือ 40 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของท่าเรือเจ้าไหม มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	มองเห็น	ท่าเรือเจ้าไหมและเกาะเจ้าไหม
ทิศใต้	มองเห็น	เกาะตะเกียง (เกาะเหลาไต้) และเกาะเหลาเหลียง
ทิศตะวันออก	มองเห็น	บ้านหาดสำราญ
ทิศตะวันตก	มองเห็น	เกาะไผ่ เกาะม้า เกาะเชือก เกาะแหวน เกาะมุก และเกาะกระดาน

2. ลักษณะภูมิประเทศ

เกาะลิบงมีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นเกาะ สภาพพื้นที่เป็นที่ราบรมชายฝั่งทะเล สลับกับภูเขาซึ่งอยู่กลางเกาะ พื้นที่ด้านตะวันออกเป็นแหลม และมีคลองสำคัญคือคลองบ้านพร้าว เชื่อมทะเลระหว่างด้านเหนือและด้านใต้ของเกาะ ตลอดแนวคลองบ้านพร้าวเป็นป่าชายเลน

อาณาเขตของหมู่บ้านแบ่งเป็น หมู่ 4 บ้านบาตูปูเต๊ะ หมู่ 7 บ้านหาดทรายแก้ว หมู่ 5 บ้านหลังเขา หมู่ 1 บ้านโคกสะท้อน ถนนเชื่อมต่อกันทั้ง 4 หมู่บ้าน เกาะลิบงมีความสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้ อันได้แก่ ป่าดิบชื้น และป่าชายหาดซึ่งเป็นที่อยู่ของสัตว์ป่า ป่าชายเลน แนวปะการัง และแนวหญ้าทะเลเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำที่สำคัญของระบบนิเวศชายฝั่ง และเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของนกทะเล ทั้งที่เป็นนกประจำถิ่นและนกอพยพ และที่สำคัญแนวหญ้าทะเลของเกาะลิบงยังเป็นอาหารของพะยูนฝูงสุดท้ายของประเทศไทย

3. ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศ แบ่งออกเป็น 2 ฤดู คือ

- ฤดูร้อน - เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม จะร้อนจัดที่สุดในเดือนมีนาคม และเมษายน
- ฤดูฝน - เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่มรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ฝนตกมากที่สุดในช่วงเดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคมซึ่งเป็นช่วงฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ทำให้อุณหภูมิทั่วไปลดลง และมีอากาศเย็น

3. ประชากรและการปกครอง

เกาะลิติงแบ่งการปกครองเป็น 6 หมู่บ้าน มีนายเชลล์ ทะเลเล็ก เป็นกำนันตำบล เกาะลิติง มีประชากรรวม 2,625 คน ดังตารางที่ 1 ประชากรบนเกาะนับถือศาสนาอิสลาม 99 %

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากร

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ผู้ใหญ่บ้าน	จำนวนประชากร		
			ชาย	หญิง	รวม
1	บ้านโคกสะท้อน	นายอับลรอกหิม ขุนรักษา	312	319	631
4	บ้านบาตูปูเต๊ะ	นายองอาจ สารสิทธิ์	356	348	704
5	บ้านหลังเขา	นายอาหลี จิเหลา	208	222	430
7	บ้านหาดทรายแก้ว	นายหวังหมาด หวังบริสุทธิ์	454	406	460
รวม	4 หมู่บ้าน		1,330	1,295	2,207

4. อาชีพ

การประกอบอาชีพของคนในชุมชนประกอบอาชีพประมงเป็นอาชีพหลัก และมีอาชีพเสริม เช่น ทำการเกษตร ธุรกิจส่วนตัว และรับราชการ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบอาชีพในชุมชนของคนภายในเกาะลิติง

ลำดับที่	อาชีพ	ร้อยละ
1	ประมง	60
2	เกษตรกร	30
3	ธุรกิจส่วนตัว	8
4	ข้าราชการ	2

5. การคมนาคมและสื่อสาร

การเดินทางภายในเกาะ มีถนนลูกรังติดต่อกันได้ทุกหมู่บ้าน สายหลักเริ่มต้นจากท่าเรือบ้านพร้าวไปยังท่าเรือบ้านบาตูปูเต๊ะ จากสายหลักมีถนนสำคัญอีก 2 สาย แยกไปบ้านหลังเขาสายหนึ่ง และแยกไปหน่วยพิทักษ์ป่าบ้านหลังเขาจนถึงทุ่งหญ้าคาอีกสายหนึ่ง นอกจากนั้นมีถนนเล็ก ๆ สั้น ๆ ผ่านห่อมบ้านอีกหลายสาย เป็นถนนคอนกรีต 2 สาย พาหนะที่ใช้

ส่วนใหญ่เป็นรถจักรยานยนต์ มีรถยนต์กระบะเก่า ๆ ที่ใช้บรรทุกสิ่งของ ประมาณ 10 คัน สภาพการคมนาคมในฤดูฝนค่อนข้างลำบาก เพราะถนนลูกรังจะกลายเป็นโคลน โดยเฉพาะสายที่แยกไปบ้านหลังเขาตรงช่องควนมักจะถูกตัดขาดชั่วคราว การติดต่อสื่อสารและการเดินทางในอดีตใช้การเดินทางไปมาหาสู่ติดต่อกันภายในเกาะ หลังจากนั้นจึงมีการตัดถนนซึ่งเป็นเขตรอยต่อของแต่ละหมู่บ้าน ถนนที่ใช้เป็นถนนลูกรัง (การเดินทางค่อนข้างลำบากในฤดูฝน และฝุ่นมากในฤดูแล้ง) มีการนำรถจักรยานยนต์ และรถยนต์มาใช้บนเกาะ ปัจจุบันมีรถยนต์บนเกาะประมาณ 10 คัน สำหรับบรรทุกของ และรับส่งคน ส่วนรถจักรยานยนต์มีเกือบทุกครัวเรือน หากต้องการเดินทางไปตัวอำเภอ ต้องเดินทางด้วยเรือหางยาวจากท่าเรือบ้านพร้าว (หมู่ที่ 1) ไปลงที่ท่าเรือหาดเจ้าไหม แล้วเดินทางต่อด้วยรถ

การเดินทางติดต่อกับภายนอก มีเรือรับจ้างจากท่าเรือบ้านพร้าวไปยังท่าเรือหาดเจ้าไหมใช้เวลาประมาณครึ่งชั่วโมง จากท่าเรือหาดเจ้าไหมมีถนนเชื่อมต่อกับตัวอำเภอกันตัง ตัวจังหวัดและหาดปากเมง

เทคโนโลยีการสื่อสารที่เข้ามามีบทบาทบนเกาะลิบงในระยะแรก คือ โทรศัพท์ สาธารณะขององค์การโทรศัพท์ โดยทำการให้บริการประชาชนในหมู่ที่ 1,4,5 และ 7 หลังจากนั้นไม่นานก็มีบริการไปรษณีย์เกิดขึ้น โดยที่ทำการไปรษณีย์และโทรศัพท์ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 บ้านอดีตกำนันนายเจริญมาก สารสิทธิ์และปัจจุบันมีการตั้งเสาสัญญาณโทรศัพท์ของของบริษัทเอกชน ดี-แทค และ จี-เอส-เอ็ม

6. ไฟฟ้า

ในอดีตสิ่งที่ให้แสงสว่างในตอนกลางคืน คือ ใต้ เทียน ตะเกียงน้ำมันก๊าดหรือตะเกียงเจ้าพายุและการจุดไฟ ซึ่งแสงสว่างนั้นไม่เพียงพอต่อการทำงานต่าง ๆ ในตอนกลางคืน แต่ก็ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นในสมัยนั้น ต่อมาก็ได้วิวัฒนาการมาใช้ไฟฟ้าที่มาจากเครื่องปั่นไฟขนาดเล็ก ตอนนั้นมีเพียงไม่กี่บ้านที่ซื้อเครื่องปั่นไฟ แต่การจ่ายไฟฟ้าจะจ่ายให้กับเพื่อนบ้านด้วย ทำให้คนในชุมชนได้ใช้ไฟฟ้ากันทั่วถึง โดยเจ้าของเครื่องปั่นไฟจะเก็บค่าไฟรายเดือน ต่อมาเมื่อวันที่ 7 มกราคม 2537 มีโครงการทำโรงไฟฟ้าขนาดใหญ่ ในสมัยของชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรีสมัยแรก สถานที่ก่อสร้างโรงไฟฟ้าเป็นพื้นที่ว่างใกล้สุสานคนมุสลิม (กูโบร์) และสถานีนามัย มีจำนวน 5 ไร่ โดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้ดำเนินการก่อสร้างโรงไฟฟ้าเครื่องยนต์ดีเซลและเปิดจ่ายกระแสไฟฟ้าให้ประชาชนบนเกาะลิบงตั้งแต่วันที่ 7 มกราคม 2537 วันละ-12 ชั่วโมง ระหว่าง 08.00-13.00 น. และ 17.00-24.00 น.

เมื่อ พ.ศ. 2543 New Energy and Industrieg Technology Development Organization (NEDO) ประเทศญี่ปุ่น กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (พพ.) และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) ได้ร่วมกันจัดโครงการวิจัยสาธิตระบบผลิตไฟฟ้าเครื่องยนต์ดีเซลขึ้นที่เกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง โดย NEDO เป็นผู้จัดทำงบประมาณ และ

ให้การสนับสนุนทางวิชาการประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจากประเทศญี่ปุ่น เพื่อศึกษาสำรวจข้อมูล ออกจากระบบพร้อมจัดหาอุปกรณ์ทั้งหมดรวมทั้งการก่อสร้างอาคาร โรงไฟฟ้าเซลล์แสงอาทิตย์ บนเนื้อที่ประมาณ 3 ไร่ ที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบงเป็นผู้จัดหาโดยไม่คิดมูลค่า กับโรงไฟฟ้าของ กฟผ. ระยะเวลาดำเนินงานตั้งแต่เดือน เมษายน พ.ศ. 2542-เดือนมีนาคม พ.ศ. 2547 เมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้ว NEDO จะมอบทรัพย์สินทั้งหมดให้กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงานเป็นเจ้าของดูแลบำรุงรักษาต่อไป และได้ทำพิธีเปิดใช้งานโดยนายแพทย์ พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน พ.ศ. 2546

หลังจากดำเนินการโครงการวิจัยสาธิตระบบผลิตไฟฟ้าด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ เชื่อมด้วยระบบผลิตไฟฟ้าเครื่องยนต์ดีเซล และทำการจ่ายไฟฟ้าด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ เชื่อมด้วยระบบผลิตไฟฟ้าเครื่องยนต์ดีเซล และทำการจ่ายไฟฟ้าโดยระบบ Main PV Station เชื่อมกับระบบจำหน่ายของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2545 จากการรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนเมษายน - ตุลาคม พ.ศ. 2545 ผลปรากฏว่า สามารถลดการใช้น้ำมันดีเซลในการผลิตไฟฟ้าจากเครื่องยนต์ดีเซลได้ประมาณ 13 % การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจึงได้พิจารณาขยายเวลาจ่ายไฟเพิ่มวันละ 12 ชั่วโมง ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2546

เมื่อมีไฟฟ้าใช้ทำให้คนในชุมชนสะดวกสบายขึ้น มีพัดลม ตู้เย็น โทรทัศน์ สเตอริโอ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ มากมาย แต่สิ่งที่ตามมาคือ สิ่งที่เป็นอบายมุข เช่น คาราโอเกะ และการดูสื่อลามก ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถหาซื้อได้ง่าย ส่งผลกระทบต่อเยาวชนที่ยังแยกแยะไม่ได้กับสิ่งที่ได้ชมว่าผิดหรือถูก ทำให้เด็กเหล่านี้เสียคนได้ง่ายเพราะถูกมอมเมาจากสิ่งต่าง ๆ ดังที่กล่าวมา

8. แหล่งน้ำ

น้ำอุปโภคบริโภคส่วนใหญ่ของคนบนเกาะได้มาจากน้ำบ่อมากที่สุด มีประปาหมู่บ้าน 1 แห่ง สระน้ำที่ทางการขุดให้ 1 แห่ง อ่างเก็บน้ำตามโครงการชลประทานขนาดเล็ก ที่บริเวณคลองน้ำวัง ในเขตหมู่ 4 เป็นการสร้างโดยกรมชลประทานเพื่อแก้ปัญหาภัยแล้งที่เกิดขึ้นทุกปี โดยใช้น้ำซับจากป่าไม้บนภูเขา แล้วสร้างท่อระบายน้ำส่งไปยัง 3 หมู่บ้าน มีหมู่ที่ 1,4,5 และ 7 โดยส่งเป็นน้ำดิบ นอกจากเป็นแหล่งน้ำประชาชนบนเกาะลิบงทำให้ชาวบ้านมีน้ำใช้โดยไม่ต้องจ่ายค่าน้ำแล้ว ยังเป็นสถานที่พักผ่อนของแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย แต่ใช้ดื่มไม่ได้เนื่องจากมีตะกอนมาก การสร้างชลประทานขนาดเล็กนี้มีเนื้อที่ประมาณ 20 ไร่ โดยประชาชนหมู่ที่ 4 และ 7 ร่วมบริจาคและโอนให้สภาตำบลเกาะลิบง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการชุดหนึ่งเป็นผู้ควบคุมดูแลการปล่อยน้ำและตรวจสภาพความเสียหาย หลังจากนั้นก็เป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง ค่อมาน้ำชลประทานที่ใช้อยู่ไม่เพียงพอในฤดูแล้ง สาเหตุอาจเป็นเพราะชาวบ้านใช้กันอย่างฟุ่มเฟือย เพราะไม่มีการเก็บค่าน้ำ ทำให้ในปี 2545-2546 ซึ่งมีการ

พัฒนาเป็นน้ำประปาหมู่บ้านและให้มีการเก็บค่าน้ำจากมิเตอร์หัวจ่าย และแหล่งน้ำธรรมชาติ อีกประมาณ 15 แห่ง แหล่งน้ำธรรมชาติที่น่าสนใจคือน้ำตกบริเวณใกล้กับหน่วยพิทักษ์ป่า เป็น ทั้งสถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งน้ำใช้

7. สถานศึกษาและศาสนสถาน

มีโรงเรียน 3 โรง เป็นประถม จำนวน 2 โรง ได้แก่ โรงเรียนบ้านเกาะลิบง หมู่ที่ 1 โรงเรียนบ้านหลังเขา หมู่ที่ 5 และระดับประถม-มัธยมศึกษาตอนต้น 1 โรง คือ โรงเรียนบ้านบาตูปูเต๊ะ หมู่ที่ 4 นอกจากนี้ยังศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างละ 1 แห่ง

เนื่องจากประชากรเกือบทั้งหมดของเกาะนับถือศาสนาอิสลาม จึงมีสถานที่สำหรับพิธีทางศาสนา 4 มัสยิด คือ มัสยิดบ้านโคกสะท้อน หมู่ที่ 1 มัสยิดดาริสลาม และมัสยิดบ้านเกาะลิบง หมู่ที่ 4 มัสยิดบ้านหลังเขา หมู่ที่ 5 และยังมีมัสยิดอะห์ 1 แห่ง ในหมู่ที่ 7 เป็นสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาขนาดเล็กกว่ามัสยิด และเป็นทีสอนหนังสือทางศาสนาด้วย

จากอดีตถึงปัจจุบัน การศึกษาก็มีการพัฒนามาเรื่อยๆ ทำให้คนในชุมชนมีความรู้มากขึ้น เด็กที่เรียนจบประถมศึกษาปีที่ 6 ก็สามารถเรียนต่อมัธยมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนบ้านบาตูปูเต๊ะต่อได้เลย เพราะเป็นโรงเรียนขยายโอกาส เมื่อจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก็มีหลายครอบครัวที่มีความสามารถส่งลูกไปเรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย และในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งเกิดผลดีและผลเสีย ผลดี คือ สามารถทำให้เด็กพัฒนาตัวเองและพัฒนาอาชีพของชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ส่วนผลเสียคือ ทำให้เด็กรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกที่ไม่ดี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของคนในชุมชน เช่น การแต่งกาย การดื่มสุรา การพนัน คติยาเสพติด ผู้หญิงก็เกิดการปะปนกันกับผู้ชายทำให้เกิดความเสื่อมเสียและเสียผู้เสียคน เช่น การไปเที่ยวตามสถานบันเทิง มีการดื่มสุรา การมั่วสุมทางเพศเกิดปัญหาดังต่องที่ไม่ได้ตั้งใจ ซึ่งเป็นปัญหาดังคม บ้างก็ไปทำแท้ง เป็นเรื่องที่ผิดทั้งทางศาสนาและมนุษยธรรม ส่งผลให้เศรษฐกิจของครอบครัวตกต่ำลง และต้องรับภาระเรื่องค่าใช้จ่ายต่าง ๆ อีกประการหนึ่งคือความใกล้ชิดระหว่างครอบครัว เวลาในการอบรมลูกๆ ก็น้อยลง และขาดข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ

8. ด้านสาธารณสุข

ยารักษาโรคในอดีตทำจากสมุนไพรในธรรมชาติโดยหมอที่มีความเชี่ยวชาญด้านยาสมุนไพรเป็นผู้รักษาในชุมชน ในกรณีการทำคลอดหมอตำแยจะตัดสะดือโดยใช้ มีดหลู (ไม้ไผ่ผ่าซีก) หลังคลอดผู้เป็นแม่ต้องทำการอยู่ไฟ (ผิงไฟ และใช้หินเผาไฟห่อด้วยผ้า นามาทับบนท้อง) ซึ่งระยะเวลาในการอยู่ไฟประมาณ 40 วัน ในระยะนี้ต้องอาบน้ำอุ่นที่ใส่ใบหวาด (เป็นไม้ที่ขึ้นบริเวณป่าแถบชายหาด) ซึ่งเป็นยาสมุนไพรใช้รักษาผู้ที่คลอดเสร็จใหม่ ๆ และต้องปั่นดง (ห้ามรับประทาน ที่เป็นของแสลง เช่น น้ำเย็น ฯลฯ) ดื่มเฉพาะน้ำสมุนไพรเท่านั้น

ต้องปันดั่ง (ห้ามรับประทาน ที่เป็นของแสลง เช่น น้ำเย็น ฯลฯ) คัมเฉพาะน้ำสมุนไพรเท่านั้น โดยหมอตำแยจะทำการนวดโดยใช้ยาสมุนไพรแทนยาหลวงในขณะนี้ด้วย หากเสียเลือดมาก ต้องนำส่งไปส่งโรงพยาบาล อ.กันตัง ซึ่งใช้เวลาในการเดินทาง 1 คืน

หลังจากที่มีการสร้างอนามัย การรักษาพยาบาลของคนในชุมชนก็สะดวกขึ้น เริ่มมีการใช้ยาแผนปัจจุบันมาใช้ในการรักษาโรค ในกรณีที่มีอาการเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อย คนในชุมชนก็สามารถไปใช้บริการที่สถานอนามัยได้ โดยมีพยาบาลสาธารณสุขเป็นเจ้าหน้าที่คอยให้บริการ ซึ่งเป็นการปฐมพยาบาลขั้นพื้นฐาน แต่ในกรณีที่ป่วยหนักหรือ กรณีฉุกเฉินต้องนำส่งโรงพยาบาลในตัวอำเภอ

9. ประกาศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง (พ.ศ. 2522)

ก่อนประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง รัฐบาลจะกันพื้นที่ส่วนนี้ไว้เป็นที่เลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย แกะและเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ เช่น ควายป่า หมูป่า กวาง นกหัวขวาน นกทะเล พะยูน ฯลฯ จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการทำสวนยางพารา จึงมีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อปลูกยางพาราเพิ่มมากขึ้น กรมป่าไม้ได้สั่งการให้คณะสำรวจทำการสำรวจพื้นที่บริเวณหมู่เกาะลิบง โดยสำรวจครั้งแรกเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521 พบว่า บริเวณหมู่เกาะลิบงมีสภาพอุดมสมบูรณ์ สัตว์ป่าชุกชุม และทิวทัศน์สวยงาม ดังนั้นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้ประกาศให้หมู่เกาะลิบง เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2522 กรมป่าไม้ได้มีคำสั่ง แต่งตั้งให้นายสุรัช วงศ์ศิริ ดำรงตำแหน่งหัวหน้าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง

ผลกระทบจากการประกาศเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง เนื่องจากการกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนระหว่างแนวเขตห้ามล่าสัตว์ป่ากับเขตชุมชน พื้นที่บางส่วนของเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทับที่ทำกินเดิมของชาวบ้าน ทำให้เกิดกรณีพิพาทระหว่างชาวบ้านกับเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ทำให้ชาวบ้านส่วนหนึ่งต้องดิ้นรน และแม้ว่าจะมีการประกาศเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ก็ไม่สามารถที่จะรักษาป่าไม้ไว้ได้ทั้งหมด เนื่องจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้บางคนขาดจิตสำนึกในการดูแลทรัพยากรป่าไม้

10. สมเด็จพระเทพฯเสด็จฯเกาะลิบง (พ.ศ. 2538)

ในการเสด็จเยี่ยมราษฎรเกาะลิบงในครั้งนั้น นอกเหนือจากพระประสงค์ที่จะเยี่ยมราษฎรด้วยความห่วงใยตามปกติแล้ว พระองค์มีพระประสงค์ที่จะทอดพระเนตรบ่อน้ำจืดในทะเล บ้านบาตูปูเต๊ะ และกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรของชาวบ้านเกาะลิบง พระองค์ห่วงใยสัตว์น้ำที่กำลังจะสูญพันธุ์ คือ พะยูนฝูงสุดท้ายของไทยที่เกาะลิบง พระองค์สนพระทัยในวิถีชีวิตของพี่น้องชาวประมงพื้นบ้าน การทำงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านบาตูปูเต๊ะ พระองค์ทรงศึกษาระบบนิเวศน์ชายฝั่ง และพันธุ์สัตว์น้ำต่าง ๆ ทรงค้ำน้ำดูหูกุ้งทะเล และพืชใต้น้ำชนิดอื่น ๆ โดยสนพระทัยในหูกุ้งทะเลเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเกาะลิบงมีแหล่งหูกุ้งและที่

มารวมกัน จึงทำให้หมู่บ้านทะเลที่นี้อุดมสมบูรณ์ หมู่บ้านทะเลทั่วโลกมีประมาณ 27 ชนิด ที่เกาะ
ลิบงมีถึง 11 ชนิด และทอดพระเนตรกิจกรรมการเก็บพืชได้นำของชาวบ้านในบริเวณป่าชาย
เลนบ้านหาดเจ้าไหม ซึ่งมีชาวบ้านหมู่ที่ 6 บ้านเจ้าไหม ชื่อ นายยะเหต หะหวา นักอนุรักษ์
ทรัพยากรทางทะเล ได้กราบทูลเรื่องราวของเจ้าโตน พระขุนน้อยที่สน้างชื่อให้กับบ้านเจ้าไหม
เจ้าโตนเป็นพระขุนที่เชื่อง และมีความสนิทสนมกับคนเหมือนสัตว์เลี้ยงทั่วไป ทุกวันนายยะ
เหต และเด็กๆ จะมาเล่นกับเจ้าโตน แต่ไม่นานเจ้าโตนก็ได้ตายจากไปเพราะติดอวนของชาว
ประมง ทั้งความเศร้าให้กับชาวเกาะลิบงทั้งหมด หลังจากที่ทรงทราบเรื่องราวของเจ้า
โตน นายยะเหต ก็ได้ถวายสาหร่ายทะเล ที่ชาวบ้านเรียกว่า สาย แล้วสมเด็จพระเทพฯ ทรงส่ง
สาหร่ายไปยังสำนักพระราชวังเพื่อทรงถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ

สมเด็จพระเทพฯ พอพระทัยในกิจกรรมอนุรักษ์ของชาวบ้านที่เกาะลิบง รวมถึง
การปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการทุกหน่วยงานที่รับเสด็จฯ ในครั้งนี้ ทุกคนต่างซาบซึ้งในพระ
มหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นที่พระองค์ทรงห่วงใยพสกนิกร และเสด็จฯ มาเยี่ยมในครั้งนี้

กิจกรรมงานวิจัยไปสู่การจัดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบนเกาะลิบง จุดประกายงานวิจัย

ในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา ความเป็นอยู่ของชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงตามกระแสบริโภคนิยมที่เข้ามาพร้อมกับความเจริญด้านต่างๆ ตามนโยบายของรัฐและจากบุคคลภายนอกที่เข้ามายังเกาะลิบง การศึกษาก็มีส่วนในการดึงกลุ่มเยาวชนออกไปจากชุมชนเพื่อศึกษาในระดับที่สูงขึ้นและยึดเอาวิถีชีวิตแบบสังคมเมืองเข้ามาถือปฏิบัติในเกาะทั้งในเรื่องของการแต่งกาย การดำเนินชีวิตแบบคนเมือง ทุกอย่างต้องซื้อขายแม้กระทั่งผักปลา ซึ่งต่างไปจากวิถีดั้งเดิมเป็นอย่างมาก ผู้คนเริ่มวิ่งตามกระแส ยึดเอาวัตถุเป็นที่ตั้งเพื่อยกระดับตัวเอง โดยไม่มองว่าถึงนั้นจำเป็นหรือไม่ ต้องไปหยิบยืมเงินจากนายทุนในหมู่บ้านทำให้เป็นหนี้สินเกิดพันธะผูกมัดกับนายทุน จึงไม่มีอำนาจในการต่อรองราคาสัตว์น้ำที่หามาได้ให้เป็นไปตามราคาตลาด ดังนั้นบทบาททางการค้าของชาวบ้านจึงไม่ต่างอะไรกับลูกจ้าง และด้วยสภาพภูมิอากาศที่มีฤดูฝนถึง 8 เดือน อันอาจเป็นข้อจำกัดของอาชีพทำสวนยางพารา และอาชีพประมงในช่วงมรสุม เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้คนหนุ่มสาวที่ออกไปเรียนหนังสือนอกเกาะไม่อยากจะกลับเข้าเกาะ เพราะทางเลือกในการประกอบอาชีพน้อยและรายได้ต่ำ เหล่านี้เป็นปัญหาของสังคมที่ฝังลึกเข้าสู่โครงสร้างของชุมชนที่นับวันจะยิ่งถดถอยลงสังคมบนเกาะให้อ่อนแอลง และยากที่จะวางแผนอนาคตได้ถ้าคนบนเกาะลิบงยังไม่คิดว่าสิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาของคนทั้งเกาะ

การท่องเที่ยวก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นบนเกาะลิบง ที่ผ่านการท่องเที่ยวที่เข้ามาสู่เกาะลิบงเป็นการท่องเที่ยวกระแสหลักที่มุ่งเน้นผลตอบแทนทางเศรษฐกิจซึ่งธุรกิจท่องเที่ยวเกือบทั้งหมดบนเกาะลิบงเป็นของผู้ประกอบการจากภายนอก โดยที่ชุมชนหรือคนบนเกาะไม่มีส่วนร่วม และเกาะลิบงเป็นได้แค่เพียงจุดพักระหว่างทางเพื่อนำนักท่องเที่ยวไปสู่เกาะแก่งต่างๆ ของทะเลตรัง และนับวันการท่องเที่ยวดังกล่าวยังเพิ่มขึ้น นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเกาะลิบงจะรู้จักแค่เพียงรีสอร์ทซึ่งตั้งอยู่บริเวณชายหาดบ้านหลังเขา ทั้งๆ ที่เกาะลิบงมีสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ เช่น อุทยานพระยาพิชัย ชากำแพงเมือง ควนสระ ถ้ำชาวเล คลองสะพานช้าง ฯลฯ และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น แหลมโต๊ะชัย แหลมจุโหย จุดชมวิวกายอดเขาถูกลมซึ่งเป็นจุดสูงสุดของเกาะลิบง บ่อน้ำจืดในทะเล อ่าวโต๊ะเก สะพานหิน น้ำตกนิรนาม ฯลฯ ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของชุมชนบางส่วนถูกรวบรวมเอาไว้จากการศึกษาวิจัยในโครงการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสืบสานตำนานตะลิบง ซึ่งข้อมูลที่ได้นี้สามารถนำมาเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ในที่สุดตกลงกันว่าน่าจะร่วมมือกันเพิ่มเติมข้อมูลที่พอจะมีอยู่บ้างช่วยกันเติมเต็มและสร้างความคิดที่จะให้ความสำคัญกับบ้านเกิดของตัวเองในสิ่งที่ป็นตัวตนจริง ๆ เพื่อที่จะจัดรูปแบบการท่องเที่ยวแบบชาวบ้านโดยชาวบ้าน โดยอาศัยกระบวนการวิจัยที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นหลัก

กิจกรรมที่ 1 ประชุมเตรียมเก็บข้อมูล ณ สองพี่น้องบังกะโล

วัน/เดือน/ปี 6/12/47

จำนวนคนที่เข้าร่วม 14 คน

1. นางสาวทิพย์อุสา จันทกุน
2. นายสุริยา กอบกิจสามารถ
3. นายธรรมรัตน์ อน่าย
4. นายจำเริญ สายนุ้ย
5. นางสาววิมลลัย เจ๊ะมะอะ
6. นางสาวจิราวรรณ เหลาะโต๊ะหมัน
7. นางสาววัลดา สารสิทธิ์
8. นางจิรารัตน์ กังงา
9. นางสาวปีพมา ยารักษ์
10. นางสาวสุปรีดา รักย์สุโขงอุเป
11. นางสาวจันวดี จิเหลา
12. นางสาวมณีรัตน์ ขุนรักษา
13. นายสะปี้ เทศน้า
14. นายหวังหมาด หวังบริสุทธิ

ผลที่ได้จากการประชุม

มีการพูดคุยในเรื่องของการเตรียมความพร้อมก่อนที่ทีมวิจัยจะลงพื้นที่ ทั้งในเรื่องของการจัดบันทึก และแบ่งหน้าที่ของแต่ละคนในการลงพื้นที่ แลกเปลี่ยนความคิดในการทำความเข้าใจกับงานวิจัยท้องถิ่น กำหนดแผนงานวิจัย กำหนดข้อมูลข้อมูลที่ต้องการและออกแบบเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บข้อมูลและจะมีการเชื่อมทีมวิจัยกับกลุ่มเด็ก ๆ และผู้อาวุโสในชุมชนเพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากโครงการสืบสานตำนานตะลึงเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ และเชื่อมโยงเป็นเรื่องราวน่าสนใจมากขึ้นเช่น คนแรกที่พบบ่อน้ำจืดในทะเล ดำนันทบ่อในคอก และการเล่าเรื่องของความเป็นมาของปลาพะยูน ฯลฯ ซึ่งทางทีมวิจัยคิดว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สำคัญในการร้อยเล่าเรื่องราวเข้าด้วยกัน ทำให้มีชีวิตชีวาในการอธิบายของสถานที่ต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

กิจกรรมที่ 2 ลงสำรวจพื้นที่ หลุมฝังศพพระยาธิบดี ชากำแพงเมือง คลองสะพานช้าง ควนสระ และทุ่งหัวคน

วัน/เดือน/ปี 10/1/48

จำนวนคนที่เข้าร่วม 9 คน

1. นางสาวทิพย์อุสา จันทกุน
2. นายสุริยา กอบกิจสามารถ
3. นายธรรมรัตน์ อน่าย
4. นายจำเริญ สายนุ้ย
5. นางสาววิมาลย์ เจ๊ะมะอะ
6. นางสาวจิราวรรณ เหลาะโต๊ะหมัน
7. นางสาววัดคา สารสิทธิ์
8. นางจิรารัตน์ กังงา
9. นางสาวปัทมา ยารักษ์

ผลจากการสำรวจที่ได้

เส้นทางประวัติศาสตร์ของเกาะลิบงที่สำคัญโดยรวมและตั้งอยู่ที่ทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะ ได้แก่ ทุ่งหัวคน ชากำแพงเมือง ควนสระ หลุมฝังศพพระยาธิบดี ด้านภาษี คลองสะพานช้าง ฯลฯ ซึ่งสามารถสรุปความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ได้ดังนี้ พระยาธิบดี หรือโต๊ะบังกาหวา เข้าเมืองปกครองเกาะลิบงประมาณปี พ.ศ.2347 ประมาณ 200 ปี ที่ผ่านมา โดยมีการสันนิษฐานกันจากซากไม้คานาที่พบบริเวณหลุมฝังศพที่ทำจากไม้เลี่ยมแก่นไม้จุจนหมดเหลือเพียงเนื้อไม้บางๆ และหลุมฝังศพที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากหลุมฝังศพอื่นๆ คือ มีขนาดใหญ่ กว้างประมาณ 1.5 เมตร ยาวประมาณ 3.5 เมตร และมีคูน้ำล้อมรอบ แต่ปัจจุบันดินเงินเชื่อว่าเป็นคูเมืองเก่า แสดงถึงลักษณะเฉพาะของที่พัก หรือ วังของเจ้าเมือง ในขณะที่พระยาธิบดีดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองครั้ง ได้มีการสร้างกำแพงเมืองขึ้นที่ปากคลองบ้านพร้าว กำแพงทำด้วยไม้เลี่ยมขนาดใหญ่ ชากำแพงถูกตัดออกเพราะขีดขวางการขนส่งผ่านทางน้ำบริเวณหลุมถ่านซึ่งตั้งอยู่ปากคลองบ้านพร้าว ในช่วงที่ยังมีการให้สัมปทานหลุมถ่านปัจจุบันปรากฏให้เห็นซากกำแพงโผล่พื้นทรายประมาณ 1 ฟุต เพียงไม่กี่เสา ยังมีสิ่งก่อสร้างอีกอย่างที่สร้างขึ้นในระยะนั้นคือ “ที่กักเก็บน้ำ” เป็นชลประทานขนาดเล็กใช้ในหมู่บ้าน อยู่ทางทิศตะวันตกของบ้านโคกสะท้อน กว้าง 10 เมตร ยาว 12 เมตร ชาวบ้านเรียกว่า “ควนสระ” นอกจากสิ่งก่อสร้างเพื่อปกป้องบ้านเมืองจากข้าศึก และเพื่อระบบสาธารณูปโภคบน

เกาะแล้ว ทางด้านการเมืองการปกครองที่เล่าต่อกันมาเกี่ยวกับลานประหารชีวิตนักโทษที่เรียกว่า
ทุ่งหัวคน หรือ ต้นหัวคน หรือที่สินหัวคน บริเวณชายหาดทิศตะวันตกของปากคลองบ้านพร้าว
ทางการค้าซึ่งเป็นจุดเด่น และสร้างชื่อให้เกาะลิบง ด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ที่เอื้อต่อการเป็นท่า
เรือแลกเปลี่ยนสินค้าทั้งในประเทศ และต่างประเทศ จุดแลกเปลี่ยนสินค้านี้เรียกว่า “คลอง
สะพานช้าง” ก่อนถึงแหลมจุโหยลึกเข้าไปประมาณ 20 เมตร สินค้าสำคัญที่แลกเปลี่ยนกันในช่วง
นั้นคือ ช้าง ดีบุก รัตนก ฯลฯ นอกจากเป็นจุดแลกเปลี่ยนสินค้าที่สำคัญแล้ว คลองแห่งนี้ยังเป็น
หลบพายุของเหล่าเรือเล็กเรือน้อยและเป็นจุดพักเพื่อซ่อมแซมเรือก่อนที่จะเดินทางต่อไป

กิจกรรมที่ 3 ลงสำรวจพื้นที่ บ่อในคอก

วัน/เดือน/ปี 2/2/48

จำนวนคนที่เข้าร่วม 8 คน

1. นางสาวทิพย์อุสา จันทกุล
2. นายสุริยา กอบกิจสามารถ
3. นายธรรมรัตน์ อน่าย
4. นายจำเริญ สายนัย
5. นางสาววิมลัย เจ๊ะมะอะ
6. นางสาวจิราวรรณ เหลาะไคะหมัน
7. นางสาววัลดา สารสิทธิ์
8. นางจิรารัตน์ กังงา

ผลจากการสำรวจที่ได้

ความเชื่อและวิถีชีวิตก็เป็นสิ่งสำคัญ ในการศึกษาครั้งนี้ เช่น “ตำนาน” อันเป็นความเชื่อ
ของคนในอดีตที่สื่อสารเพื่อสืบทอดรุ่นต่อรุ่นในแบบของเรื่องเล่าอันมีชัยซ่อนไว้เพื่อให้ง่ายต่อการ
จดจำและเตือนสติคนรุ่นใหม่ เช่น “บ่อในคอก” เป็นบ่ออีกบ่อหนึ่งอยู่ในหมู่ 4 ชาวบ้านเล่าว่า ยัง
มีสาวสวยคนหนึ่งชื่อ เตียะ ทำแหวนตกลงไปในบ่อ ด้วยความเสียดายจึงประกาศว่า หากชายใด
สามารถนำแหวนขึ้นมาได้ นางจะยอมแต่งงานกับผู้นั้น หลังจากได้ยินคำประกาศ ชายหนุ่มในหมู่
บ้านต่างก็อาสาที่จะนำแหวนมาให้นาง แต่คนแล้วคนเล่าก็ไม่มีใครสามารถนำแหวนขึ้นมาได้ จน
กระทั่งนายมุตา ซึ่งพิการขาข้างเดียว สามารถนำแหวนขึ้นมาให้นางได้ นางจึงได้แต่งงานกับนาย
มุตา ด้วยความที่นางคิดว่าเป็นเนื้อคู่กัน ปัจจุบันนางเตียะยังมีชีวิตอยู่ ส่วนนายมุตาได้เสียชีวิตด้วย
โรคชราและชาวบ้านยังเชื่ออีกว่าบุคคลใดที่มายังเกาะลิบงแห่งนี้เมื่อได้อาบน้ำบ่อนี้แล้วกลับไปก็ยัง
คงคิดถึงเกาะแห่งนี้

กิจกรรมที่ 4 ลงสำรวจพื้นที่ ควนลูกลม

วัน/เดือน/ปี 15/2/48

จำนวนคนที่เข้าร่วม 9 คน

1. นางสาวทิพย์อุสา จันทกุน
2. นายสุริยา กอบกิจสามารถ
3. นายธรรมรัตน์ อน่าย
4. นายจำเริญ สายนัย
5. นางสาววิมลลัย เจ๊ะมะอะ
6. นางสาวจิราวรรณ เหลาะโตะหมัน
7. นางสาววัลดา สารสิทธิ์
8. นางจิรารัตน์ กังงา
9. นางสาวปัทมา ยารักษ์

ผลจากการสำรวจที่ได้

บริเวณส่วนกลางของเกาะมีแนวเขาพาดตัวทิศตะวันตกถึงทิศตะวันออก และนี่ก็เป็นอีกเส้นทางหนึ่งของการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งจุดที่สำคัญและมีความโดดเด่นคือ ควนลูกลม เป็นแหล่งทรัพยากรป่าไม้ที่ค่อนข้างสมบูรณ์อีกแห่งหนึ่งของเกาะลันเตา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่ที่ 1 บ้านโคกสะท้อน ยอดควนลูกลม คือ จุดที่สูงสุดของเกาะลันเตาจึงเหมาะที่จะเป็นจุดชมเกาะลันเตาจากมุมสูง พันธุ์ไม้หลากหลายชนิด กล้วยไม้ป่าเบญจบานเต็มแต่งทั้งฤดูร้อน และฤดูฝน สมุนไพรนานาชนิดแอบซ่อนอยู่ตามพื้นล่าง เช่น หว้าร้อยรู ว่านหางช้าง ฯลฯ รอคอยให้เด็กรุ่นใหม่ และผู้ที่สนใจเข้าไปศึกษา นอกจากพันธุ์พืชแล้ว ยังมีพันธุ์สัตว์ป่าอาศัยอยู่ร่วมกันทั้ง หมูป่า ลิง กระรอก กระแต และนากชนิดต่าง ๆ นกเงือกเป็นนกที่พบได้ยากมากในป่าบนเกาะลันเตา นาน ๆ ครั้งถึงจะพบเห็น นกเงือกที่พบมีประมาณ 1-2 คู่ หากต้องการใกล้ชิดกับแหล่งธรรมชาติแห่งผืนป่า สามารถตั้งแคมป์ส่องสัตว์ได้ และด้วยสภาพป่าบนจุดสูงสุดของควนลูกลมจะเป็นป่าเสม็ดแดง ลักษณะพุ่มเตี้ย ๆ แกร่มเหมือนไม้ภูเขาทั่วไป เส้นทางเดินที่สูงชัน ทำให้การเดินทางขึ้นไปยังจุดชมวิวดำเนินการใช้การเดินเท้าเท่านั้น โดยเริ่มเดินทางจากสวนยางของนายฮ้อย เดินลัดเลาะไปตามหุบเขา ผ่านป่าดิบที่ปกคลุมด้วยพันธุ์ไม้ และต้นว่านสมุนไพรนานาชนิด ทางจะเริ่มชันขึ้นเรื่อยกระทั่งถึงจุดสูงสุดของควนลูกลม มองเห็นมุมต่าง ๆ ของเกาะลันเตาได้รอบทิศ เวลาที่ใช้ในการเดินทางไปกลับประมาณ 1 ชั่วโมง 40 นาที

กิจกรรมที่ 5 ลงสำรวจพื้นที่ บ่อน้ำจืดในทะเล

วัน/เดือน/ปี 19/3/48

จำนวนคนที่เข้าร่วม 10 คน

1. นางสาวทิพย์อุสา จันทกุล
2. นายสุริยา กอบกิจสามารถ
3. นายธรรมรัตน์ อน่าย
4. นายจำเริญ สายนัย
5. นางสาววิมาลย์ เจ๊ะมะอะ
6. นางสาวจิราวรรณ เหลาะ โตะหมัน
7. นางสาววัลดา สารสิทธิ์
8. นางจิรารัตน์ กังงา
9. นางสาวปัทมา ยารักษ์
10. นางจันวดี จิเหลา

ผลจากการสำรวจที่ได้

ด้านทางทิศตะวันตกของเกาะ ซึ่งธรรมชาติได้สร้างสรรค์ให้เป็นแนวหญ้าทะเล อีกทั้งยังทรงความมหัศจรรย์ของธรรมชาติที่สามารถพบเจอน้ำจืดในทะเล ซึ่งต่อมาชาวบ้านได้พัฒนาจนเป็น “บ่อน้ำจืดในทะเล” สิ่งพิเศษที่ทำให้บ่อน้ำจืดในทะเลมีความแตกต่างไปจากบ่ออื่น ๆ คือ อยู่ในทะเลห่างจากฝั่งประมาณ 300-400 เมตร เมื่อน้ำขึ้นบ่อน้ำจืดจะถูกกลืนไปกับทะเล และเมื่อน้ำลงก็จะปรากฏให้เห็นและเป็นน้ำจืด มีเรื่องเล่ากันว่า เมื่อ 50 ปี ที่ผ่านมากาะลิบงแห้งแล้งมาก ทำให้คนบนเกาะขาดแคลนน้ำจืด วันหนึ่งนางหนูน ญุมดา ไปหาหอยในทะเล และเห็นฝูงนกจำนวนมากบินลงมากินน้ำ จึงเกิดความสงสัยเดินเข้าไปดูพบว่า มีน้ำจืดผุดขึ้นมา นางจึงนำเรื่องที่พบเห็นเล่าให้ผู้ใหญ่บ้านฟัง ผู้ใหญ่บ้านไปดูและก็ได้ประกาศให้ชาวบ้านเข้าไปใช้น้ำจืดที่นั่นได้หลังจากนั้นก็ถูกพัฒนาให้เป็นบ่อน้ำจืดในทะเลจนถึงปัจจุบัน

กิจกรรมที่ 6 ลงสำรวจพื้นที่ พะยูน

วัน/เดือน/ปี 20/4/48

จำนวนคนที่เข้าร่วม 5 คน

1. นางสาวทิพย์อุสา จันทกน
2. นายสุริยา กอบกิจสามารถ
3. นายธรรมรัตน์ อน่าย
4. นายจำเริญ สายนุ้ย
5. นางสาววิมลลัย เจ๊ะมะอะ

ผลจากการสำรวจที่ได้

ในส่วนประเด็นของทรัพยากรบนเกาะลิบง ตัวเด่นคงหนีไม่พ้น “พะยูน” พะยูนจัดเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอยู่ในภาวะใกล้สูญพันธุ์จึงถูกขึ้นบัญชีให้เป็นสัตว์ป่าสงวน ห้ามล่า ควรค่าแก่การอนุรักษ์ เกาะลิบงเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของพะยูนอีกแห่งหนึ่งของประเทศ ชาวบ้านพบเห็นพะยูนบริเวณหน้าบ้าน หรือ บ้านบาตูปูเต๊ะ ม.4 และบ้านหาดทรายแก้ว ม.7 เป็นบริเวณที่มีหญ้าทะเลซึ่งเป็นอาหารของปลาพะยูน พะยูนจะชอบว่ายเข้ามากินหญ้าทะเลในช่วงน้ำขึ้นเต็มที่ประมาณ 12 คำ ถึง 4 คำ โดยมากจะพบพะยูนอยู่รวมกันเป็นฝูง 5-6 ตัวความสัมพันธ์ของพะยูนกับชาวเกาะลิบงมีการเล่าขานกันเป็นเวลายาวนาน จนกลายเป็นตำนานที่โด่งดังเล่าให้หลานๆ ฟังว่า “มีสองสามีภรรยาคนหนึ่ง ภรรยาทำดั่งตั้งครรภ์ วันหนึ่งภรรยาเกิดอาการแพ้ท้องอยากกินหญ้าทะเล สามีต้องออกทะเลไปหาหญ้าทะเลมาให้ แต่ก็ยังไม่พอกับความต้องการ นางจึงออกอุบายให้สามีออกทะเลไปหาปลา และทันทีที่สามีออกจากบ้าน นางรีบออกเรือมุ่งหน้าไปยังหญ้าทะเลหวังจะกินให้หน้าใจ นางกินหญ้าจนเพลินจนเลยเวลาที่นางจะกลับได้เพราะ น้ำขึ้นเสียแล้ว สามีกลับมาถึงบ้าน ไม่เห็นภรรยาของตน หนึ่งคืนผ่านไปนางก็ยังไม่กลับมา คืนนั้นเองเขาฝันถึงภรรยา นางบอกให้เขาเอาไม้ไปปักกลางทะเลบริเวณที่มีหญ้าทะเล รุ่งเช้าเขารีบออกทะเลเพื่อทำตามความฝัน และรอดูจนกระทั่งน้ำขึ้นเต็มที่ ไม่นานก็เห็นพะยูนว่ายวนเวียนอยู่บริเวณนั้น เขาจึงเชื่อว่า พะยูนที่เขาเห็นคือภรรยาของตน ตามความฝัน”

กิจกรรมที่ 7 ลงสำรวจพื้นที่วิถีชีวิต ตกปลา ตกหมึก การโหละกึ่ง

วัน/เดือน/ปี 29/4/48

จำนวนคนที่เข้าร่วม 6 คน

1. นางสาวทิพย์อุสา จันทกุล
2. นายสุริยา กอบกิจสามารถ
3. นายธรรมรัตน์ อน่าย
4. นายจำเริญ สายนุ้ย
5. นางสาววิมาลย์ เจ๊ะมะอะ
6. นางสาวจิราวรรณ เหลาะไค้หมัน

ผลจากการสำรวจที่ได้

ในเรื่องของวิถีชีวิตที่ได้นั้น โดยเฉพาะชาวประมงซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมง การตกปลานั้นก็จะใช้ปลาหมึก เนื้อปลาสด และเหยื่อปลอมเป็นเหยื่อตกปลา ซึ่งขนาดของเบ็ดที่ใช้มีตั้งแต่เบอร์ 10-1 (เบอร์ 10 มีขนาดเล็กที่สุดในการตกปลาในทะเล) หากต้องการตกปลากระเบนต้องใช้เบ็ดราไวหรือเบ็ดราว โดยจะตกปลาบริเวณแนวปะการัง และแนวหินโสโครก(ภาษาถิ่นเรียกกะหรั่ง) ส่วนการการตกปลาหมึกนั้นต้องเตรียมกุ้งปลอม ซึ่งมีลักษณะคล้ายตัวกุ้ง มีผ้าสะท้อนแสงโรยด้วยกากเพชรหุ้มตัวกุ้ง ปลายแฉ้วาว ทำให้ปลาหมึกเห็นได้ในระยะไกล ตรงหางกุ้งจะเป็นเข็มเล็กๆ คล้ายเบ็ดเพื่อเกี่ยวหัวปลาหมึก นำเหยื่อมาผูกกับสายเบ็ด จากนั้นเดินเรือไปบริเวณแนวกะหรั่ง เช่น กะหรั่งไค้หม่นอย หรือกะหรั่งเหลาเหลียง ซึ่งเป็นบริเวณที่ปลาหมึกชุกชุม เมื่อถึงแนวกะหรั่งก็ทำการหย่อนเบ็ดโดยที่ไม่ต้องทอดสมอเรือปล่อยให้เรือลอยไปตามน้ำ ขณะตกปลาหมึกต้องกระตุกสายเบ็ดตลอดเวลา ส่วนการโหละกึ่งเป็นแค่อาชีพเสริมของชาวบ้านบนเกาะเพราะจะหาได้เป็นช่วง ๆ (ภาษาถิ่นเรียกว่าหาได้เป็นน้ำๆ) คือ ช่วงตอนเย็น 14-15 ค่ำ ซึ่งจะเป็นช่วงตอนที่น้ำลงช่วงเย็น ๆ ส่วนอุปกรณ์ของการโหละกึ่งก็มีแค่ 3 อย่าง คือ ไม้แทงกุ้ง ซึ่งมีลักษณะยาวคล้ายฉมวกค้ำยาว และมีซี่บานไว้สำหรับแทงกุ้งประมาณ 5-6 ซี่ ทำด้วยเหล็ก ส่วนซี่ของมันส่วนใหญ่ทำด้วยก้านร่ม และมีตะเกียงผูกกับศรีษะลักษณะเดียวกับตะเกียงกริกยางและก็มีข้องหรือแกลลอนสำหรับใส่กุ้ง ส่วนใหญ่ที่สามารถหากุ้งได้เยอะจะเป็นที่ที่มีหญ้าทะเลอยู่เยอะกุ้งที่ได้ลักษณะจะไม่ค่อยใหญ่เป็นกุ้งขาวเสียส่วนใหญ่

กิจกรรมที่ 8 ลงสำรวจพื้นที่ นกทะเล (หาดคูบ)

วัน/เดือน/ปี 14/5/48

จำนวนคนที่เข้าร่วม 9 คน

1. นางสาวทิพย์อุสา จันทกุน
2. นายสุริยา กอบกิจสามารถ
3. นายธรรมรัตน์ อน้าย
4. นายจำเริญ สายนุ้ย
5. นางสาววิมลลัย เจ๊ะมะอะ
6. นางสาวจิราวรรณ เหลาะโต๊ะหมัน
7. นางสาววัลดา สารสิทธิ์
8. นางจิรารัตน์ กังงา
9. นางสาวปัทมา ยารักษ์

ผลจากการสำรวจที่ได้

“นกทะเล” บนเกาะลิบงยังเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจผู้หลงใหลและอยากศึกษาวงจรชีวิตของนกหรือชมความสวยงามของนกอพยพ ซึ่งบริเวณที่เป็นแหล่งอาศัยของเหล่านกทะเลที่สำคัญของเกาะลิบงคือ “หาดคูบ” มีนกนานาชนิดอาศัยรวมกันทั้งนกประจำถิ่น เช่น นกหัวโตกินปู นกหัวโป่ง นกอินทนิล ฯลฯ และนกอพยพจาก”ไซบีเรียในช่วงปลายฤดูฝน เช่น นกกวักจะมีมากในช่วงเดือนปลายเดือนพฤศจิกายน และเราสามารถดูนกเหล่านี้ได้ในช่วงน้ำขึ้นเต็มที่ นกจะเกาะกลุ่มอยู่บริเวณสันหาด ส่วนใหญ่หาดคูบจะมีนักท่องเที่ยวมาชมในแต่ละปีจำนวนมากทั้งนักท่องเที่ยวที่ศึกษาชีวิตของนก (โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวประเทศญี่ปุ่น) และนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลิน ทั้งนี้ทีมวิจัยยังได้รู้อีกว่า นกที่อาศัยอยู่บนเกาะนี้ ส่วนใหญ่กินหอยเป็นอาหาร โดยเฉพาะหอยดาวซึ่งเป็นอาหารของนก ซึ่งบังเอิญเป็นเจ้าหน้าที่เขตห้ามล่าซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับชีวิตของนกบริเวณหาดคูบพอสมควรซึ่งอยู่ในทีมวิจัยหลักของเราด้วยได้บอกอีกว่า นกที่นี่จะมีอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าเดือนไหน แต่จะเป็นคนชนิดกัน แล้วยังบอกอีกว่านกจะเยอะที่สุดในเดือนธันวาคม

กิจกรรม ที่ 9 ลงสำรวจพื้นที่ เขาตุเต๊ะ

วัน/เดือน/ปี 19/5/48

จำนวนคนที่เข้าร่วม 5 คน

1. นางสาวทิพย์อุสา จันทกุน
2. นายสุริยา กอบกิจสามารถ
3. นายธรรมรัตน์ อน่าย
4. นายจำเริญ สายนุ้ย
5. นางสาววิมลลย์ เจ๊ะมะอะ

ผลจากการสำรวจที่ได้

จุดชมวิวน่าสนใจอีกแห่งหนึ่งนั่นก็คือ “เขาบาตูปูเต๊ะ” หรือเขาตุเต๊ะ เป็นภูเขาที่ตั้งอยู่ริมทะเล ม. 4 บ้านบาตูปูเต๊ะ เขาภูนี้เป็นสัญลักษณ์ของหมู่บ้าน หากมองเข้าไปยังเกาะ ภูเขาภูนี้คงเป็นภูเขาธรรมดาๆ ลูกหนึ่งเท่านั้น แต่เมื่อได้เข้าไปสัมผัสภายในถ้ำ ความงามของหินงอกหินย้อยที่สะท้อนแสงวาววับ จำนวน 5 ชั้นให้เข้าไปสัมผัส บริเวณชั้นที่ 3 สามารถมองเห็นทิวทัศน์ของเกาะลิบง อีกทั้งเหมาะที่จะเฝ้ามองดูพะยูนในช่วงน้ำขึ้นได้ นอกจากความงามที่ปรากฏ สถานที่แห่งนี้ยังมีเรื่องราวเล่าขานกันว่า เคยเป็นที่อยู่ของชาวเลมาก่อน มีหลักฐานยืนยันนั่นก็คือซากโครงกระดูกซึ่งอยู่ในถ้ำซึ่งชาวบ้านเรียกถ้ำที่มีโครงกระดูกอยู่ว่า ถ้ำชาวเล ซึ่งถ้ำนี้จะสามารถเข้าไปดูได้ในช่วงน้ำลงเท่านั้นเพราะถ้ำเป็นช่วงน้ำขึ้นนั้นน้ำจะปิดปากถ้ำไม่สามารถเข้าไปดูได้และในเขาตุเต๊ะยังมีเศษถ้วยชามโบราณ ซากกระดูก ให้เห็นอยู่ในปัจจุบันทั้งสถานที่แห่งนี้ยังเป็นที่ยึดรั้งนกของคนบนเกาะลิบงในอดีตอีกด้วย

โครงการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนเกาะลิบง

ปฏิทินงาน

สำรวจครั้งที่ 1 ณ ควนลูกกลม

วัน/เดือน/ปี 5/12/47

เวลา 14.00-16.00 น.

จำนวนคนที่ไป 6 คน

นายสุรียา กอบกิจสามารถ

นายธรรมรัตน์ อน่าย

นายฉัฐพงษ์ สารสิทธิ์

นางสาววรรณภา จิเหลา

นางสาวจิราวัลย์ เหลาไธ้หมัน

สภาพทั่วไป (ที่เจอ) สภาพโดยภาพรวมการเดินทางค่อนข้างลำบาก ทางขึ้นลงลาดชันพอสมควร สภาพค่อนข้างเป็นป่าที่ค่อนข้างสมบูรณ์ ข้างบนเป็นที่ราบที่สามารถเดินสำรวจบรรยากาศรอบเกาะได้ทั่วทั้งบริเวณ ข้างบนภูเขาสภาพทางขึ้นและทางลงค่อนข้างชัน

จุดที่น่าสนใจของสถานที่ สถานที่ที่จะสามารถเป็นจุดชมวิว ดันเสม็ดที่อยู่บนภูเขาจำนวนมากซึ่งเป็นเรื่องแปลกที่ทุกคนสงสัยว่าทำไมดันเสม็ดถึงได้ขึ้นบนภูเขาได้ และดันไม้ใหญ่ๆตลอดทางขึ้นอุปสรรคหรือปัญหา(ที่เจอ) ทางขึ้นเพราะขณะเดินทางฝนกำลังตก ทำให้การเดินทางค่อนข้างช้า และต้องระมัดระวังเป็นอย่างมาก

ข้อเสนอแนะ เส้นทางอันตราย สถานที่เสี่ยงต่อการลื่นล้ม ดันไม้ส่วนใหญ่มีหนาม และควรจะมีหลายเส้นทางเพื่อให้เหมาะกับความต้องการของคน วิถี ความต้องการ และวัตถุประสงค์

โครงการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนเกาะลิบง

ปฏิทินงาน

สำรวจครั้งที่ 2 ณ ควนตุกลม

วัน/เดือน/ปี 19/4/47

เวลา 14.00-16.00 น.

จำนวนคนที่ไป 10 คน

นายสุริยา กอบกิจสามารถ

นายธรรมรัตน์ อนาย

นายมนิรัตน์ ขุนรักษา

นางสาววันวิจิ จิเหลา

นางสาวสุปริดา รักสุไหญ่เป

นายอารีอึ้ง เจ๊ะโอ๊ะ

นางณัฐฐานันดร สุขรัตน์

นายวิรัตน์ สุขรัตน์

นางสาวปริดา ช่วยธานี

สภาพทั่วไป (ที่เจอ) ทางขึ้นค่อนข้างโล่งเตียนกว่าครั้งแรกที่ขึ้น เดินง่ายขึ้น บริเวณบนควนตุกลมค่อนข้างแห้งแล้งพอสมควร ต้นไม้เหมือนมีการตัดต้นไม้เป็นหย่อมๆ แต่สภาพอากาศค่อนข้างดี สภาพอากาศดีกว่าครั้งแรกที่พวกเราได้ขึ้นมา ทำให้เห็นบริเวณรอบ ๆ เกาะชัดเจนมากขึ้น จุดที่น่าสนใจของสถานที่ พบจุดชมวิวยีก 2 จุด ซึ่งเป็นจุดที่มวิวจับพักผ่อนกันนาน คือจุดที่สามารถเห็นแสงดวงดวงอาทิตย์ตกดินกระทบกับพื้นน้ำทำให้ทิววิวขึ้นเด่นเพราะมันเป็นคล้ายกับเส้นรุ้ง

อุปสรรคหรือปัญหา(ที่เจอ) มีก้อนหินจำนวนมากทั้งช่วงตอนขาขึ้นและขาลงค่อนข้างอันตราย ข้อเสนอแนะ อยากให้มีป้ายบอกทาง และมีจุดพักผ่อนที่แน่นอนและควรจะมีเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมก่อนขึ้นควนตุกลม ที่สำคัญควรมีซื้อต้นไม้ทั้งสามัญ วิทยาศาสตร์ ท้องถิ่น สรรพคุณ และผู้เชี่ยวชาญอธิบายความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน

กิจกรรมที่ 1

ประชุมเตรียมเก็บข้อมูล ครั้งที่ 1 ณ สองพี่น้องบังกะโล

วัน/เดือน/ปี

6/12/47

จำนวนคนที่เข้าร่วม 13 คน

1. นางสาวทิพย์อุสา จันทกุน
2. นายสุริยา กอบกิจสามารถ
3. นายธรรมรัตน์ อน่าย
4. นายจำเริญ สายนุ้ย
5. นางสาววิมลลัย เจ๊ะมะอะ
6. นางสาวจิราวรรณ เหลาะโตะหมัน
7. นางสาววัลดา สารสิทธิ์
8. นางจิรารัตน์ กังงา
9. นางสาวปัทมา ยารักษ์
10. นางสาวสุปรียา รักย์อุโหลงอุป
11. นางสาวจันวดี จิเหลา
12. นางสาวมณีนรัตน์ ขุนรักษา

ผลที่ได้จากการประชุม

มีการพูดคุยในเรื่องของการเตรียมความพร้อมก่อนที่ทีมวิจัยจะลงพื้นที่ ทั้งในเรื่องของการจัดบันทึก และแบ่งหน้าที่ของแต่ละคนในการลงพื้นที่ แลกเปลี่ยนความคิดในการทำความเข้าใจกับงานวิจัยท้องถิ่น กำหนดแผนงานวิจัย กำหนดข้อมูลข้อมูลที่ต้องการและออกแบบเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บข้อมูลและจะมีการเชื่อมทีมวิจัยกับกลุ่มเด็ก ๆ และผู้อาวุโสในชุมชนเพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากโครงการสืบสานตำนานตะลิงปิ้งเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ และเชื่อมโยงเป็นเรื่องราวมากมายขึ้นเช่น คนแรกที่พบบ่อน้ำจืดในทะเล ดำนันทบ่อในคอก และการเล่าเรื่องของความเป็นมาของปลาพะยูน ฯลฯ ซึ่งทางทีมวิจัยคิดว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สำคัญในการร้อยเล่าเรื่องราวเข้าด้วยกัน ทำให้มีชีวิตชีวาในการอธิบายของสถานที่ต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

บันทึกส่วนตัวการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว
สถานที่ 1 “ควนลูกกลม” วันที่ 10 ธันวาคม 2547

.....
ในการเดินทางครั้งนี้มีสมาชิกร่วมเดินทางทั้งหมด 14 คน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันดังนี้

1. นางสาวจันทิ จิเหลา
2. นางสาวจันทร์พร กอบกิจสามารณ
3. ค.ช ชีรวัดณ์ กอบกิจสามารณ
4. ค.ช จักรภัทร สังสัน
5. นางสาวมณิรัตน์ ขุนรักษา
6. นางสาววิมลลัย เจมะอะ
7. นางจิรารัตน์ กังงา
8. ค.ญ วัลดา สารสิทธิ์
9. ค.ญ จุติพร ชันชัย
10. นายจำเรญ สายนัย
11. นางสาวจิราวรรณ เหลอะไ้ะหมัน
12. นายอานันธิ หวังอุหล่า
13. นายอารีเค็ง เจ๊ะไ้ะ
14. นางสาวทิพย์อุสา จันทกุน

สิ่งหนึ่งที่ทุกคนต้องปฏิบัติเหมือนกันเมื่อเสร็จสิ้นการเดินทางสำรวจในครั้งนี้ นั่นคือ บันทึกการเดินทางส่วนตัว

น.ส.จันทิ จิเหลา

ควนลูกกลมอยู่ในพื้นที่หมู่ 1 บ้านโคกสะท้อน เป็นที่ที่มีความสวยงามในด้านธรรมชาติมากมายอย่างเช่น มีต้นไม้ต้นใหญ่หลายต้น ถ้วยไม้หลายหลากชนิด และที่แปลกไปกว่านั้นก็คือ มีต้นเสม็ดขึ้นตามเส้นทางที่เราเดินผ่าน ซึ่งมีความลาดชัน เดินขึ้นลงกันหลายควนจนปวดเมื่อยไปหมด

ในการเดินทางสำรวจครั้งนี้มีสิ่งที่น่าสนใจเกิดขึ้นกับหลาย ๆ จุดที่ได้เดินผ่าน อย่างเช่น จุดสูงสุดของควนซึ่งมีความสวยงามมากเมื่อมองลงไปดูด้านล่าง สามารถมองเห็นท่าเรือหาดยาว และแหลมไ้ะชัย

ตลอดเส้นทางเราพยายามหาจุดที่เหมาะสมที่จะจัดทำเป็นจุดชมวิว ในตอนแรกเราแบ่งไว้ว่าน่าจะมีจุดชมวิวประมาณ 6 จุด แต่เมื่อลองขึ้นไปแล้ว ตามความรู้สึกของตนเองคิดว่า จุดชมวิวที่เหมาะสมมี 4 จุดด้วยกันคือ

จุดที่ 1 สามารถมองเห็นแนวกระวัง และท่าเรือบ้านพร้าว

จุดที่ 2 มองเห็นปากทางเข้าบ้านพร้าว

จุดที่ 3 มองเห็นเขาตูดเต๊ะ เสาตีแทค เขาจอหน้อง และชายฝั่งหน้าบ้าน(หมู่ที่ 4)

จุดที่ 4 มองเห็นท่าเรือหาดยาว เส้นทางถนนไปทุ่งหญ้าคา ลมพัดสบาย

น.ส.จันทร์ภา กอบกิจสามารถ

ได้เดินขึ้นไปเที่ยวเข้ากับกลุ่มเพื่อนๆ สถานที่ที่ไปนั้นเรียกว่า “เขาลูกกลม” หรือ “ควนลูกกลม” จุดเริ่มต้นของการเดินทาง เริ่มจากควนบังย้อย ลักษณะถนนเป็นทางสูงชัน เดินขึ้นไปเรื่อยๆ เดินไปพักไป โดยไม่รีบร้อน จุดที่พักรั้งแรกเป็นที่ค่อนข้างราบเล็กน้อย ตรงจุดนั้นมีต้นไม้ชานาชนิด แต่ที่มีมากที่สุดคือ ต้นเสม็ด แปลกที่เห็นต้นเสม็ดบนเขา เลยจากจุดนั้นขึ้นไป จะมีต้นกล้วยไม้ชานาพันธุ์เหมือนกัน พอขึ้นไปถึงจุดสูงสุดจะเป็นจุดที่สวยงามมาก มองเห็นทะเลรอบๆ แต่น่าเสียดายที่วันนี้บรรยากาศไม่ค่อยอำนวยสักเท่าไรเพราะ เป็นหมอก แต่ก็ยังสวย เห็นหาดทรายขาว ตอนน้ำแห้งสวยงามมาก และยังมองเห็นหาดเจ้าไหมด้วย บรรยากาศข้างบนลมค่อนข้างเย็น เป็นครั้งแรกที่ขึ้นไปบนนั้น ประทับใจมาก เพื่อนร่วมทางน่ารักทุกคน

ด.ช.ธีรวัฒน์ กอบกิจสามารถ (อายุ 10 ปี)

ได้ขึ้นไปเที่ยวที่เขาลูกกลม เริ่มต้นขึ้นจากสวนของบิดา และเดินขึ้นไป พบนก พบต้นไม้ที่แปลก และกล้วยไม้หลายชนิด เมื่อเดินขึ้นถึงยอดเขา เห็นทะเล และชายหาด สวยงามมาก และยังสามารถเห็นเกาะที่อยู่ไกล มองผ่านไปได้ไกลถึงกันตัง เห็นเขาน้อยที่หาดเจ้าไหม เรือเล่นในทะเล เห็นหมู่บ้าน เส้นทางถนน ต้นกล้วยไม้ที่เกาะอยู่บนต้นไม้ใหญ่ ดอกไม้ป่า และสายน้ำเล็กๆ ด้วย

ด.ช.จักรภัทร สังข์สัน (อายุ 10 ปี)

ทางขึ้นเหนื่อยมาก

ผมปีนขึ้นมานะ

ผมอยู่บนภูเขา พอมองลงไปข้างล่าง สวยงามมาก

น.ส.มณีนรุตน์ ขุนรักษา

ควนลูกกลมมีจุดที่น่าสนใจอยู่หลายจุด แต่ที่น่าแปลกใจก็คือ ทำไมที่นี่มีต้นเสม็ดขึ้นอยู่หลายต้น ระหว่างทางก็มีเสียงแมลงดังอื้ออึงอยู่ตลอดเวลา ช่วยสร้างบรรยากาศระหว่างทางไม่ให้เงียบ ลมพัดเย็นสบายดี

1. อุปสรรคระหว่างทาง

เส้นทางไม่เป็นอุปสรรคมากนัก ไม่รกมาก แต่มีความลาดชันพอสมควร

2. จุดที่น่าสนใจ

จุดที่ 1 มองเห็นเขาจอห์น

จุดที่ 2 มองเห็นปากทางเข้าคลองบ้านพร้าว

จุดที่ 3 มองเห็นชายฝั่งด้านหน้าหมู่ 4 เขาตุ้มเต๊ะ เขาจอห์น

จุดที่ 4 มองเห็นหาดแหลมโตะชัย และฝั่งตรงข้ามซึ่งก็คือ หาดยาว

จุดที่ 5 มองเห็นทุ่งหญ้าคา

3. ข้อเสนอแนะ

อยากให้มีป้ายบอกเส้นทาง และมีจุดพักที่แน่นอน

น.ส.วิมลชัย เจมะอะ

ระยะทางในการเดินทางค่อนข้างจะลำบาก แต่ก็สนุกเหมาะกับนักท่องเที่ยวที่ชอบความท้าทาย ระหว่างทางเดินก่อนจะถึงที่พักจุดแรกจะเห็นเขาบาตูปูเต๊ะ เดินทางถึงจุดแรก ประมาณ 15 นาที จะเห็นหมู่ที่ 7 ปากคลองบ้านพร้าว หัวท่า ทะเลกว้าง วันนี้ค่อนข้างมีหมอกเลยมองเห็นไม่ค่อยชัดเจนระหว่างที่พัก ฝนก็โปรยลงมาเล็กน้อยเป็นเวลาสั้นๆ

จุดที่ 2 สามารถมองเห็นทะเลกว้าง มองเห็นจุดที่ผ่านมาชัดเจน และเส้นทางไม่ชันมากนัก เราเดินต่อมายังจุดที่ 3 ซึ่งเหมาะสำหรับเป็นที่พัก และนั่งชมวิว ลมพัดเย็นสบาย หลังจากผ่านจุดที่ 3 เราเดินทางต่อมา ทางเริ่มชันขึ้นเรื่อยๆ ประทับใจหน้าผามาก เดินต่อมายังจุดที่ 4 เป็นที่ที่เราสามารถมองเห็นทุ่งหญ้าคา หาดยาว และหลังเขาได้อย่างชัดเจน นอกจากความสวยงามที่เห็นแล้ว ยังเกิดข้อสงสัยเกิดขึ้นว่า ป่าเสม็ด และว่านหางช้าง ทำไมถึงสามารถขยายพันธุ์และเจริญเติบโตได้ดีบนยอดเขาแบบนี้

สำหรับสิ่งที่ควรปรับปรุงคือ เส้นทางในการเดิน ควรมีการจัดทำที่พัก และมีป้ายบอกเส้นทาง คำขวัญ

จิรารัตน์ กังงา (กั) กับการเดินทางเที่ยง"เขาตุ้มเต๊ะ" บนพื้นที่เกาะลันตา

พวกเราเราเริ่มออกเดินทาง 14.10 น. ระยะทางจากสวนยางนางสาวปรีดาไปจนถึงเขาตุ้มเต๊ะใช้เวลา 1 ชั่วโมง 40 นาที โดยประมาณ เรามีจุดพัก 3 พัก 3 จุดใหญ่ แต่เฉพาะบางคนอาจเดินไปพักไปแล้วแต่ทางขึ้นเขาตุ้มเต๊ะเราจะพบต้นไม้ขนาดใหญ่ บางชนิดพวกเราก็รู้จักกันเป็นอย่างดีแต่บางชนิดก็ต้องถามไกด์ที่พาเรา เราพบกล้วยไม้ขนาดใหญ่และดอกไม้ไม้ป่า แต่ที่สำคัญคือคนที่ยังไม่เคยขึ้นเขาหรือเพิ่งขึ้นเป็นครั้งแรกต้องเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อม เช่น ยาหม่อง, น้ำ, อาหาร ฯลฯ และเวลาขึ้นเขาไม่ควรเดินขึ้นเขาเร็วจนเกินไป เพราะจะทำให้เราเหนื่อยและถ้าเร็วเมื่อขึ้นไปถึงจุด

สูงสุดของยอดเขาถูกลมจะมีลมพัดเย็นๆ และมองไปรอบๆ จะเห็นทิวทัศน์ที่สวยงามของเกาะลิตง, หาดเจ้าไหม, เกาะนุก, แหลมโต๊ะชัย, หลังเขา, หุ่นภูเขา ถ้ามีอากาศสดใสก็จะมองเห็นไกลไปถึง กันตัง, เขาปากเมง, เกาะแหวน, เกาะกระดาน

จุดชมวิที่สวยงามคือ จุดที่ 1 คือ มองเห็นหัวแหลมโต๊ะชัย, หาดเจ้าไหมและต้นคอนทราย ระหว่างเกาะลิตง-หาดเจ้าไหม

ถึงแน่นอนนะ ระยะทางจากจุดเริ่มต้นถึงปลายเขาถูกลมต้องปรับปรุงทางขึ้นที่ลาดชัน ต้อง มีเชือกไว้พยุง และเมื่อไปถึงจุดที่ 1 รอบๆ ต้องมีเชือกกันเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชมวิเพื่อความ ปลอดภัย

ค.ญ.วัลดา สารสิทธิ์ และค.ญ.จุติพร ชันชัย บอกว่า

จุดที่ 1 จะเห็นว่าจุดแรกที่เราได้เดินขึ้นมาเห็นคลองลัดและเห็นบ้านพร้าว มีต้นไม้ที่สวยงามมากมาย เช่น ต้นเฟิร์น ต้นดอกไม้ต่างๆ

จุดที่ 2 เราได้เห็นทัศนียภาพของบ้านพร้าวมีนกกมากมายบินเป็นฝูงผ่านมา ลมพัดเย็นสบาย

จุดที่ 3 ขึ้นความหนาแน่นมากเลยและมีหินมากมายเป็นภาพที่ช่างสวยงามมาก ต้นเสม็ดสีแดงเรียงล้อมโอบรับลม

จุดที่ 4 เดินขึ้นมาเห็นหินใหญ่ๆ มากมาย และก็ยังเห็นต้นเสม็ดแดง ซึ่งต้นไม้ไม่น่าจะมาอยู่บนเขาแบบนี้เลย มีต้นไม้ซึ่งใหญ่มากคน 3 คนโอบก็ยังไม่รอบ สิ่งที่ต้องปรับปรุง คือ มีอุปสรรค ตรงที่ทางรกไปหน่อย มีจุดชมวิที่สวยงามเมื่อมองลงไปข้างล่าง

นายจำเรณู สายนุ้ย อายุ 16 ปี กับสิ่งที่อยากให้มี

อยากให้มีป้าย ทำทาง

อยากให้มีป้าย คำขวัญการอนุรักษ์ป่า

อยากให้มีป้าย ที่นั่งพัก

อยากให้มีป้าย ชื่อต้นไม้

น.ส.จิราวรรณ เหลอะโต๊ะหมัน อายุ 16 ปี บอกว่า

จุดที่ 1 คือ จุดที่เห็นคลองลัดและท่าเรือบ้านพร้าว

จุดที่ 2 คือ จุดที่สามารถทำให้เรารู้จักต้นไม้ต่างๆ แล้วก็เห็น้อยมากด้วยค่ะ

จุดที่ 3 คือ จุดที่รับลม เห็นทัศนียภาพต่าง ๆ มองไปแล้วเห็นภูเขาจอห์นง และเห็นภูเขาตุ เต๊ะ เห็นป่าไม้ต่าง ๆ เหมือนเป็นทุ่งหญ้าคา

จุดที่ 4 คือ สามารถชมวิได้ทั้ง 2 ข้าง แล้วก็นักพิกรับลมได้เป็นจุดชมวิที่น่าจะมานั่งพักผ่อนหรือกางเต็นท์นอน และจุดที่คิดว่าชอบที่สุด คือจุดที่ 3

บัณฑิตอาสาสมัคร.ปัตตานีนายอานันท์ หวังอุหล่า อายุ 23 ปี สำรวงพื้นที่ควนลูกลมร่วมกับทีมเยาวชน
การจัดการการท่องเที่ยวชุมชน เกาะลิบง

การสำรวจพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเด็กเยาวชน อายุประมาณ 10-20 ปี ซึ่งเป็นผู้หญิงเสียส่วนใหญ่ ณ จุดแรกเริ่มก่อนการเดินทางก็มีการทำความเข้าใจกฎกติกาในการเดินสำรวจป่า จากนั้นก็เริ่มต้นเดินสำรวจ เส้นทางส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดเป็นทางลาดชันและจะเป็นพื้นที่ราบอยู่เป็นบางจุด ซึ่งเส้นทางเป็นทางตรงผสมกับเส้นทางที่คดเคี้ยวไปมา ในช่วงของการเดินทางมีอุปสรรคพอสมควร เพราะเป็นพื้นที่ที่ยังมิได้บูรณะปรับปรุง ซึ่งผมคิดว่าเส้นทางสำรวจน่าจะมีการปรับปรุงแต่มีข้อจำกัดว่าอย่าเยอะเกินไป เพราะเดี๋ยวมันจะไม่ได้บรรยากาศในการเดินป่าชมวิว แต่ก็ต้องประเมินถึงความเป็นไปได้ของคนทุกวัย โดยเฉพาะวัยประมาณ 35-50 ปี

สำหรับจุดชมวิวที่เห็นแล้วสวยที่คิดว่าสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มี 3 จุด โดยเฉพาะจุดด้านบนสุดของควน เป็นจุดที่สวยงาม เพราะมองเห็นทั้งป่าไม้ เกาะ หาดทราย ซึ่งคิดว่าสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้

ส่วนจุดชมวิวที่น่าจะสร้างที่พักเพื่อพักผ่อนและควรระบุว่าเป็นจุดพักที่ 1 จุดพักที่ 2,3,4 และในส่วนของคุณไม้ ซึ่งจะมีต้นไม้ประเภทต่าง ๆ ก็ยังไม่ทราบว่าป็นต้นอะไรบ้าง ชนิดใดบ้าง ส่วนสภาพอากาศสูงชันมากเท่าใดความชันก็มีมากขึ้นและจะเจอกับต้นไม้ใหญ่ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้คงเป็นเพราะความอุดมสมบูรณ์ของสภาพพื้นดิน และสิ่งที่แปลกและยังคงเป็นคำถามคาใจใครต่อใครหลายคนอยู่ นั่นก็คือ ทำไมต้นเสม็ดถึงได้ขึ้นบนภูเขาที่มีความสูงมากได้ ซึ่งผมคิดว่าเรื่องราวนี้เป็นเรื่องที่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ที่สนใจได้เยอะทีเดียว และทำให้เราก็คงต้องศึกษาระบบชีวิตของต้นเสม็ดให้ชัดพอสมควร ในภาพรวม ๆ แล้ววันนี้ผมประทับใจมาก

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับควนลูกลม

สิ่งที่ประทับใจ

1. ความคิดของทีมงาน

- สร้างสรรค์
- เชิงอนุรักษ์
- ไม่ทำลายทรัพยากร
- ไม่ทิ้งขยะ

2. ความเป็นกันเอง

- เข้ากันง่าย
- ช่วยเหลือกันและกัน

3. ความเป็นธรรมชาติ

- เห็นถึงคุณค่า
- ประโยชน์
- ความสวยงาม

สิ่งที่ควรปรับปรุง

เส้นทาง อันตราย สถานที่เสี่ยงต่อการลื่นล้ม ดัน ไม่มีหมอน และควรจะมีหลายเส้นทางเพื่อให้เหมาะกับ ความชอบของคน วิถี ความต้องการ และวัตถุประสงค์

สิ่งที่อยากให้มี

1. ศาลาพักผ่อน

- ชมวิว
- ประวัติความเป็นมา
- พักผ่อน

2. ซื่อคันไม้

- สามัญ
- วิทยาศาสตร์
- ท้องถิ่น
- สรรพคุณ

3. ผู้เชี่ยวชาญของหมู่บ้าน

- อธิบายความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน

สิ่งที่ได้รับ

1. ได้ถ่ายรูปที่ประทับใจ
2. ความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับสถานที่ ซื่อคันไม้
3. ประทับใจ
4. รู้จักเพื่อน รู้สึกอุ่นใจและมีความสุข

บันทึกอาสาสมัคร.ปัทมาณี นายอารีอติง เจ๊ะโอะ อายุ 23 ปี กับความคิดเห็นเกี่ยวกับสวนลูกกลม

สิ่งที่ต้องเตรียม

- ยาฉม/ยาหม่อง
- อาหาร/น้ำ
- การแต่งกาย

ข้อปฏิบัติ

- กฎ/กติกา

วิธีการขึ้นเขา

- ขึ้นช้าๆ
- อย่าส่งเท้าหนัก
- ให้เดินระนาบไปกับทาง
- ให้เดินหันข้าง

สิ่งที่อยากให้มี

- ศาลาพัก (จุดชมวิว)
- ประวัติความเป็นมาของสถานที่
- ซื่อคันไม้/สมุนไพร/สรรพคุณ

ประทับใจ

- ความคิดของทิม
- ความคิดสร้างสรรค์
- ความเป็นกันเอง
- ความเป็นธรรมชาติ/คุณค่า/ประโยชน์

สิ่งที่ได้รับ

- ความรู้ใหม่/สถานที่/ชื่อด้านไม้
- เพื่อน
- ถ่ายรูป

-ที่นั่งพัก

- ควรมีหลายเส้นทาง
- ขาดผู้รู้

ไกด์

- ชวนพูดคุย (เป็นเพื่อนและให้กำลังใจตลอดเส้นทาง)

สิ่งที่เห็นบนควนลูกกลม

- ทางสูงชัน
- ทางขึ้นเป็นสวนยางบังย้อย
- ต้นไม้หลากหลายชนิด
- มองเห็นทะเลและสิ่งแวดล้อมที่ล้อมรอบเกาะลิตง

จุดพักผ่อน

- เล่าเรื่องราวของเกาะลิตง
- สถานที่/แนะนำในเกาะลิตง
- เขียนชื่อ-สกุลของผู้พิจิตควนลูกกลม
- ป้ายอธิบายประวัติความเป็นมา

ข้อเสนอแนะ

- อยากให้มีป้ายนำทาง
- ป้ายคำขวัญ

“คำถามทิ้งท้าย ทำไมต้นเสม็ดถึงได้ขึ้นบนภูเขาได้”

“กิจกรรมน้องลงน้ำเที่ยว”

กิจกรรมครั้งนี้เป็นกิจกรรมครั้งล่าสุด และจัดเป็นกิจกรรมเฉพาะกิจเนื่องจากเป็นช่วงปลายฤดูการท่องเที่ยว ทางทีมวิจัยจึงจัด “กิจกรรมชวนน้องน้ำเที่ยว” ขึ้น โดยน้องๆ ต้องนำนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นนักศึกษาชาวต่างชาติจากประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 10 คน ซึ่งมีนักศึกษาปีที่ 4 จำนวน 5 คนและเจ้าหน้าที่อีก 5 คน โดยเป็นโครงการที่ต่อเนื่องของสมาพันธ์ทีมมหาวิทยาลัยแม่โจ้ร่วมกับต่างประเทศ จังหวัดเชียงใหม่ ไปทำกิจกรรมร่วมกับทางบ้าน พร้อมทั้งนำเที่ยววิถีชีวิต สถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ บนเกาะลันตา เพื่อเป็นการเตรียมน้องๆ ให้เกิดความคุ้นเคยกับนักท่องเที่ยว ซึ่งผลที่ออกมาจัดอยู่ในระดับที่น่าพอใจ และเห็นข้อบกพร่องในหลายจุดว่า ต้องทำการแก้ไขในโอกาสต่อไปอย่างไร ตลอดเวลาในการทำกิจกรรมทางทีมจะเน้นให้น้องๆ ได้ฝึกทักษะในการบันทึกเรื่องราวที่พบเห็น ความประทับใจ ข้อบกพร่องต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ ลงในสมุดบันทึกส่วนตัว ซึ่งน้อยที่ซ่อนไว้สำหรับการจดบันทึกคือ เป็นการตรวจสอบพัฒนาการของน้องๆ เป็นระยะๆ และเพื่อทบทวนเรื่องราวที่เกิดขึ้นตามความคิด และทัศนคติของแต่ละบุคคลด้วย

นางสาววิมลย์ เจมะอะ อายุ 13 ปี (น้องอุ้ม)

26 เม.ย.2548

พี่ๆ มาถึงรีสอร์ทเวลาประมาณ 12.00 น. พวกเราไปรับพี่ๆ มาที่บ้านเวลา 14.00 น. พี่ที่อยู่ที่บ้านของฉันชื่อ เอริน อายุ 21 ปี มีพี่น้อง 2 คน พี่ชายอายุ 25 ปี ตอนนี้เอรินกำลังเรียนอยู่ปีที่ 3

มาถึงก็เอากะเป๋าเก็บเข้าที่ หลังจากนั้นก็ลงไปหาหอย (ที่บ้านโคกสะท้อน)เอริน บอกว่าเหนื่อยมาก กลับถึงบ้านเวลา 18.00 น. มาอาบน้ำที่ในซอย มีปัญหานิดหน่อยคือ มอเตอร์ไซค์ที่ขับมาเกิดยางแบน แต่ก็ผ่านไปได้ด้วยดี ก่อนที่จะไปอาบน้ำเราก็ไปซื้อแฮมพูและก็มาขอค่น้ำที่บ่อ มีคนเข้ามาทักเอรินเยอะมาก อาบน้ำเสร็จก็กลับมากินข้าวมื้อเย็น แกงไก่ แกงพะพะ และแกงบัวบกและก็กินมะม่วง (mango) หลังจากนั้นก็เข้านอน ฉันคิดว่า เอรินคงจะเหนื่อยมากถึงได้หลับเร็วขนาดนั้น

27 เมษายน 2548

06.30 น.ตื่นนอน พี่เอรินช่วยกวาดขยะที่ลานหน้าบ้าน อาบน้ำ ทานข้าวมันไก่ ปาท่องโก๋ 08.00 น.ทุกคนได้มาเจอกันที่สองพี่น้องบังกะโล คิมซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ได้ขึ้นเครื่องร่อน คิมบอกว่าเห็นปลาพะยูนด้วย หลังจากนั้นทุกคนก็ไปแหลมจูโหยเพื่อไปดูพะยูนและดูนก เที่ยงตรงไปรับพี่เอรินที่บังกะโล หลังจากนั้นก็ไปอาบน้ำที่บ้านนิ กลับมาทานข้าวแล้วก็ไปลองคัดยางหรือกรีดยาง 15.30 น. ไปเที่ยวหลังเขาได้พบชาวต่างชาติ 1 คน พี่เอรินและพี่คริสเข้าไปทำความรู้จักและพูดคุยกัน หลังจากนั้นประมาณ 17.30 น. กลับบ้านก่อนกลับเราก็แวะกินก๋วยเตี๋ยวข้างทางกัน กลับถึงบ้าน

เอรินนั่งเขียนบันทึก ฉันนั่งดูทีวี และก็ช่วยกันทำกับข้าว หลังจากนั้นก่อนนอนพี่สาวของฉันก็นวดให้พี่เอรินก่อนนอน

28 เมษายน 2548

06.00 น. ตื่นนอน ทานข้าว แล้วก็กวาดขยะ หลังจากนั้นพี่เอรินไปอาบน้ำที่บ่อแหลมยาง แล้วกลับไปรีดผ้า ส่วนพี่เอรินก็กลับมาเก็บยางและไปซื้อของที่ร้าน เอรินเข้าไปช่วยแม่หั่นหอมใหญ่กับมะเขือเทศกับข้าววันนี้มี แกงส้มปลา ผัดกุ้งกับซีอิ๊ว ไข่ดาว เราอพ่อกลับมากินข้าวพร้อมกัน หลังจากนั้นเราก็ก่อนนอนเล่นในเปล 15.00 น. ไปดูตะกร้อ แล้วก็ไปถางป่า หลังจากนั้นก็ไปเก็บยอดผักหวานที่บ้านแล้ว แล้วก็กลับมาทำกับข้าว ให้พี่เอริน चुคะพรวา อาบน้ำแล้วไปกินน้ำชาที่บ้านนอน

29 เมษายน 2548

06.00 น. ตื่นนอน ออกไปซื้อขนมแล้วก็กลับมาทานข้าว อาบน้ำ 08.00 น. ไปส่งพี่เอรินที่บังกะโลเพื่อไปชมป่าชายเลน 16.30 น. ไปรับพี่เอรินที่บังกะโลไปเที่ยวที่หัวแหลม และพาไปดูหลุมฝังศพพระยาสิง และเล่าประวัติให้ฟัง 19.00 น. ทานข้าวและเอรินทำรายงานคุยกันสักพักก็เข้านอน

30 เมษายน 2548

04.00 น. ตื่นนอน ไปที่บังกะโลพี่ ๆ ไปกรีดยาง หลังจากนั้นก็นั่งรอเพื่อจะเก็บยาง 07.30 น. พาพี่ ๆ ไปเก็บยาง พี่เอริน พี่เคฟ พี่คริส พี่เฮลาร์ พี่เนต ทุกคนเก็บยางและทำยางเก่งมาก หลังจากนั้นพี่ ๆ นักศึกษาก็ได้ศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตและไปแหลมจุโหย หาดดูบ แล้วก็ทานข้าว 17.00 น. ไปรับพี่เอริน วันนี้พี่เอรินถูกแมวกัด พี่เอรินบอกว่าไม่เจ็บ แต่เหนื่อยมาก 19.10 น. อาบน้ำ กินข้าวที่บ้านตอยเราะห์ และเล่าเกี่ยวกับเกาะลิงให้ฟัง หลังจากนั้นก็กลับบ้านเข้านอน

นางสาวจันวดี จิเหลา อายุ 13 ปี (ตอยเราะห์)

วันอังคาร ที่ 26 เมษายน 2548

รับฝรั่งมาอยู่ที่บ้านตอน 14.00 น.

14.30 น. พาพี่เคฟเดินชมสถานที่จากที่บ้านไปเขื่อนและได้แนะนำให้พี่เคฟได้รู้จักกับต้นไม้ชนิดต่างๆ อย่างเช่น ต้นทุเรียน, มะม่วง, มังคุด, ต้นกระท้อนและที่สำคัญพี่เคฟยังบอกอีกว่าที่ประเทศสหรัฐอเมริกาพี่เคฟไม่มีต้นกระท้อนเพิ่งเคยเห็นที่นี่เป็นที่แรกประทับใจมาก

16.25 น. เดินกลับมาจากเขื่อนมาหยุดอยู่ที่หน้าโรงเรียนเพื่อดูการแข่งขันตะกร้อของทีมเยาวชนเกาะลิง

17.00 น. เดินมาเรื่อยๆ จนถึงร้านขนมแล้วหยุดซื้อขนมหม้อข้าวหม้อแกง (ขนมปากหม้อ) และเดินไปที่สะพานหลักชัยและพี่เคฟก็บอกคำศัพท์ใหม่ ๆ ตั้งหลายคำ

18.00 น. ให้พี่ไปอาบน้ำ

19.20 น. ทานข้าว

20.30 น. พี่เคยไปดูแผนที่เกี่ยวกับการเดินทางที่เคยพักตามสถานที่ต่างๆก่อนมาถึงเกาะลันง ซึ่งพี่เคยบอกไว้ที่นี่เป็นที่สุดท้ายที่จะต้องศึกษาในเรื่องทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต ทรัพยากร ประเพณีของลันง ภูเขาทะเลและปลาพญูน

วันพุธ ที่ 27 เมษายน 2548

ตื่น 06.00 น. พาพี่เคยไปตักน้ำที่บ่อได้ 2 แกลลอน แล้วก็ไปทานขนมจีน กาแฟโบราณ ขนม

07.45 น. เดินไปบึงกะโล

08.15 น.เจ้าหน้าที่นำทีมนักศึกษาเดินลงไปดูห้วยทะเล (อาหารของปลาพะยูน)คือ ห้วยทะเลใบมะขาม และยังมีอีก 8 ชนิด

09.30 น.นักศึกษาและเจ้าหน้าที่ก็ได้ลงเรือเพื่อไปดูปลาพะยูน และพี่คิมซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ก็ได้ขึ้นพารามอเตอร์และได้เห็นพะยูน 1 ตัว หลังจากนั้นก็มีเจ้าหน้าที่อีกคน ชื่อว่า พี่โตได้ก็เจอพะยูน 2 ตัว แต่คนที่อยู่ในเรือไม่เจอ หลังจากนั้นนักศึกษาก็ได้ลงไปค้ำน้ำดูห้วยทะเล

12.48 น.กลับขึ้นฝั่งและได้พาเคยกลับมาที่บ้านเพื่ออาบน้ำและทานข้าว

14.20 น.พาพี่เคยไปที่สวนยางเพื่อไปกรีดยางและถางหญ้า

15.37 น. ไปที่หลังเขาเพื่อที่จะขุดบ่อและใส่ลูกท้อ แล้วกลับมาอาบน้ำและพูดคุยแลกเปลี่ยนภาษา

กัน

19.00 น.อาจารย์มาร์คและเจ้าหน้าที่เดินมาเยี่ยมนักศึกษาที่บ้าน

20.15 น.พาเคยไปโหละกึ่งที่หัวสะพานหลังจากกลับมาก็สอนให้เคยเล่นหมากเก็บ

21.40 น. เข้านอน

วันพฤหัสบดี ที่ 28 เมษายน 2548

-06.05 น. ตื่นนอนล้างหน้าแปรงฟัน

-06.30 น. พี่เคยไปทานอาหารเช้าและนั่งสนทนากับชาวบ้าน

-08.15 น. พี่เคยไปดูชาวบ้านฆ่าวัวเพื่อนำเนื้อมาขาย โดยนายภูอเหลบ ชัยฤทธิ์ หลังจากนั้นประมาณ 08.30 น. ไปดูลิงขึ้นต้นไม้พร้าว

08.50 น. เดินลงไปดูบ่อน้ำจืดพี่เคยสนใจบ่อน้ำจืดในทะเลมากถามว่ามีมานานหรือยังแล้วใครเป็นคนพบหลังจากนั้นก็ไปเก็บหอยลูกบ้า

10.00 น. ไปช่วยปลูกปาล์มออกจากอวนแล้วกลับมาซักผ้า

11.27-น. พี่เคยไปดูเขามาคววนปูที่บ้านของนางเสาคะ อนุพันธ์

12.00 น. กลับมาทานข้าว นั่งคุยเกี่ยวกับห้วยทะเลอาหารพะยูนและที่พักผ่อน

15.00 น. เคยไปนั่งที่ร้านน้ำชาแล้วนั่งคุยอยู่กับเพื่อน ๆ

- 17.28 น. ไปอาบน้ำแล้วกลับทานข้าว
- 20.13 น. เดินไปหัวสะพานดูคนที่ไปตกกุ้ง
- 21.05 น. พาพี่เคปเคนชมวิถีชีวิตของวัยรุ่นบนเกาะ
- 23.19 น. กลับถึงบ้านแล้วเข้านอน

วันศุกร์ ที่ 29 เมษายน 2548

- 06.00 น. ตื่นนอน ทานอาหารแล้วไปอาบน้ำ
- 07.50 น. ไปบังกะโลเพื่อให้นักศึกษาไปดูป่าชายเลน
- 16.30 น. ไปรับนักศึกษาพาไปชมหัวแหลมซึ่งเป็นสถานที่ที่สวยงามอีกแห่งหนึ่งของเกาะ
- 17.22 น. ทานข้าวและนั่งสนทนากันเรื่องของวิถีชีวิตของคนเกาะลิตง
- 18.00 น. พาเคปไปอาบน้ำ
- 20.30 น. เข้านอน

วันเสาร์ ที่ 30 เมษายน 2548

- 04.00 น. ตื่นนอนเพื่อไปดูการกรีดยางของชาวบ้าน
- 04.30 น. ให้พี่ ๆ นักศึกษาลองกรีดยางดู
- 07.30 น. ให้พี่ ๆ นักศึกษาเก็บน้ำยาง
- 08.10 น. นักศึกษาดูวิธีการผสมน้ำยางและนำน้ำยางใส่ลงไป ในรูยางตามขั้นตอนการทำยาง
- 08.35 น. นักศึกษาดูและฝึกเหยียบยางและหมุนกรงจักรกลั่น, จักรดอกแล้วนำยางที่ทำเสร็จแล้วไปตาก
- 09.20 น. นักศึกษาไปที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่า
- 17.00 น. พาเคปกลับบ้านและไปดูการเพาะชำแล้วกลับมาอาบน้ำ
- 19.00 น. ทานข้าวที่บ้านและชวนพี่คริสติน, พี่เอรินเพื่อนนักศึกษาของพี่เคปมาทานข้าว
- 20.15 น. นั่งเล่าประวัติเกาะลิตง
- 21.10 น. เข้านอนและเป็นวันสุดท้ายของการที่ได้อยู่กับพี่เคปเพราะพรุ่งนี้ต้องไปโรงเรียนที่กันตังแล้วประทับใจพวกพี่ ๆ มาก ๆ อยากจะให้มีนักท่องเที่ยวแบบนี้อะไรจะได้มีประสบการณ์ในการกล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้นรักพี่ ๆ ทุกคนที่ ๆ น่ารักมากเป็นกันเองวันแรกที่เจอกันกับวันนี้แตกต่างกันมากไม่อยากจากพวกพี่ ๆ ไปเลยรู้สึกว่พี่เคปเป็นพี่ชายเป็นครอบครัวกับเราด้วย

นางสาวจิราวรรณ เหลอะโตะหมัน อายุ 13 ปี (น้องนิ)

วันที่ 16 เมษายน 2548

เวลา 13.00 น. ไปรับฝรั่งมาที่บ้าน สอบถามเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว พี่นาร์มาก ชื่อเล่น พี่คริส เป็นผู้หญิง อายุ 20 ปี เป็นนักศึกษา มาจากประเทศสหรัฐอเมริกา พี่คริสเดินทางโดยการพายคายัคมาทางคลองลัดจากหาดยาว พาพี่คริสไปเที่ยวที่เขื่อน สวนผลไม้ หลังจากนั้นพาพี่ไปอาบน้ำ พี่คริสสอนคำว่า Bucket หมายถึง ถัง ต่อจากนั้นก็พบพี่เคป ซึ่งอยู่กับตอยเราะและชานะ ได้เดินไปเที่ยวตามถนนและรู้จักพี่ภาษาอังกฤษมากมาย เช่น Dust หมายถึง ฝุ่น และอีกหลาย ๆ คำ จากนั้นพาพี่ไปเที่ยวสะพานหลักภัยพี่ ๆ เป็นกันเองมากกว่าที่คิดพี่ ๆ บอกว่าชอบเขาโตะเตะมาก จากนั้นก็กลับบ้านช่วยกันทำกับข้าว พี่คริสอาสาผ่าเตงและตีไข่เองหลังจากนั้นครอบครัวเราที่มีพี่คริสอยู่ด้วยก็ทานข้าวพร้อมเพรียงกันแล้วเข้านอน

วันที่ 27 เมษายน 2548

06.00 น. ตื่นนอน อาบน้ำ แต่งตัวไปกินกาแฟแล้วเดินไปที่บังกะโล ประมาณ 08.15 น. ลงทะเลไปดูหญาทะเลซึ่งเป็นอาหารของปลาพะยูน ซึ่งเราก็ได้รู้ด้วยว่าหญาทะเลมีอยู่ 9 ชนิด แต่พะยูนสามารถกินได้แค่ชนิดเดียว 09.15 น. โดยประมาณลงเรือไปดูพะยูน ซึ่งพี่คิมซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ได้ขึ้นเครื่องร่อนไปดูพะยูนก่อนแล้ว หลังจากนั้นก็ให้นักศึกษาลงเรือไปดูปลาพะยูนพร้อมกับเจ้าหน้าที่และให้พี่โตได้ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่อีกคนซึ่งเป็นคนเดียวที่เป็นคนไทยขึ้นเครื่องร่อน พี่โตได้เห็นพะยูนแต่นักศึกษาไม่เห็นพะยูน แล้วก็ลงไปดูหญาทะเลและเล่นน้ำ 11.15 น. กลับบ้าน อาบน้ำ แล้วทานข้าวเที่ยง ได้ทำความรู้จักกับพี่เอริน หลังจากนั้นก็ไปหลังเขา ดูการกรีดยาง ขุดบ่อ 16.30 น. กลับบ้าน อาบน้ำ พี่คริสช่วยครอบครัวทำกับข้าวด้วย หลังจากทานข้าวเสร็จนั่งคุยกับพี่คริสพี่คริสเป็นคนคุยสนุก เป็นคนอารมณ์ขัน ชอบพูดตลก พูดไทยได้ไพเราะ และพี่คริสได้เล่าการเดินทางก่อนที่จะมาถึงที่นี่ เล่าเกี่ยวกับครอบครัวและเข้านอน

วันที่ 28 เมษายน 2548

07.15 น. ตื่นนอน ไปซื้อขนมจีนและขนมหวานในชุมชน 08.00 น. อาบน้ำ แต่งตัว ทำกับข้าว รับประทานอาหารเช้า และช่วยกันล้างจาน ลักพักพี่คริสก็เล่นกับน้อง ๆ เสร็จก็ผลอหลับตอนกลางวันกันตื่นขึ้นมาเลยพาพี่คริสไปดูคนตัดไม้ยางเพื่อที่ปลูกใหม่ สอนวิธีการกรีดยาง ออกกำลังกายโดยการเล่นฟุตบอลกับน้อง ๆ หลังจากนั้นอาบน้ำ ช่วยกันทำกับข้าว เมื่อทานอาหารเสร็จแล้วก็ชวนครอบครัวพี่เคป พี่เอริน พี่เอลอรี่ และพี่เน็คไปคัมน้ำชาที่ร้าน คุยกันไปมาเรารู้ว่าพี่เน็คอายุน้อยที่สุดคือ 20 ปี เป็นบุตรคนเดียว อยู่ที่เมืองวอชิงตัน เรียนภาษาไทยแค่ 4 เดือน สนุกมากหลังจากนั้นทุกคนแยกย้ายกันกลับบ้านพักผ่อน

วันที่ 29 เมษายน 2548

08.00 น. ไปบังกะโลแต่เช้า นักศึกษาทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม ส่วนพวกเรากลับบ้าน หลังจากนั้นไปรับพี่คริสกลับบ้านแล้วพาไปเที่ยวหัวแหลม กลับบ้านแล้วก็อาบน้ำ ทานข้าวและคุยถึงเรื่องที่พี่คริสไปทำกิจกรรมวันนี้กับพี่ๆ นักศึกษาที่มาด้วยกัน แล้วเข้านอน

วันที่ 30 เมษายน 2548

04.00 น. ตื่นนอนเพื่อไปกรีดยางกับพี่ๆ นักศึกษา หลังจากนั้นก็เก็บยางพร้อมกับทำแผ่น แล้วก็ร่วมกันเขียนรายงานกับพี่ๆ และทำกิจกรรมนิคหน้อย หลังจากนั้นกลับไปรับประทานอาหารที่บ้าน 17.00 น. ไปรับพี่คริสกลับบ้าน อาบน้ำแล้วเราก็นั่งทานข้าวที่บ้านดอยเราะห์แล้วก็คุยแลกเปลี่ยนภาษากันเราก็นั่งประวัติพระยาสิงห์ให้พี่ๆ ฟังแต่ละคนสนใจมาก สักพักเราก็นั่งนอนจากการที่ได้อยู่ร่วมกันกับพี่ๆ สิ่งที่เราได้รับมีทั้งความสุข ความรู้ และได้รู้ว่าการที่เราได้อยู่ร่วมกับคนนั้นมีลักษณะอย่างไร มีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมอย่างไร และความรู้ที่ได้รับนั้นก็มีความรู้เกี่ยวกับภาษา และการศึกษาค้นคว้าวิธีการนำภาษาอังกฤษมาใช้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้รู้จักคนมากขึ้นพร้อมกับการที่ตนเองมีคนรู้จักและทำให้รู้ว่าการอยู่ร่วมกับคนอื่นเป็นอย่างไร แล้วก็ยังได้ท่องเที่ยวไปพร้อมกับศึกษาความเป็นมาของธรรมชาติไปด้วย ได้มีความรู้เกี่ยวกับการพูดภาษาอังกฤษที่ถูกต้อง และเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1. อยากให้มีการจัดทำอย่างนี้ทุก ๆ ปี และผลัดเปลี่ยนกันมาเพื่อให้ได้รู้ว่าการะลึงนั้นมีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามอยู่อีกเยอะ
2. อยากให้มีการสอนภาษาอังกฤษเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวให้แก่ชาวบ้านและเยาวชน
3. ควรจะมีการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนมัคคุเทศก์น้อยภายในเกาะลึง
4. อยากให้มีฝรั่งเข้ามาจัดทำกิจกรรมร่วมกับคนในเกาะลึงเพื่อจะทำให้เกิดความคุ้นเคยกับฝรั่งมากขึ้น

นายวิสุทธิ ขุนรักษา

วันที่ 26 เมษายน 2548

ไปรับพี่เน็คที่บังกะโลแล้วพากลับบ้านพาพี่เน็คไปเที่ยวที่มีสียิดูที่สอนศาสนาของพวกเด็ก ๆ บนเกาะ ไปเดินเที่ยวที่สะพานและพาเดินดูชายหาดที่หลังเขา ตอนเย็นเราก็นั่งดูการแข่งขันฟุตบอลและเรากับพี่เน็คก็ลงเล่นฟุตบอลกับพวกเยาวชนในหมู่บ้านด้วย

วันที่ 27 เมษายน 2548

เช้าตรู่เราไปกินกาแฟที่ร้านในหมู่บ้านพี่เน็คชอบทานโกโก้หรือกาแฟโบราณของชุมชนที่ทำเอง 08.00 น. เราลงไปดูห้วยทะเล โดยมีบังเหมเจ้าหน้าทีเขตห้ามล่าสัตว์ป่าที่อยู่แหลมจุโหยมาให้ความรู้เกี่ยวกับห้วยทะเล ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 9 ชนิด มี ชนิดใบยาว ชนิดใบมะขาม ห้วยทะเล 2 ชนิด

นี่จะเป็นอาหารของปลาพะยูน คอนบ่ายพักอ่านหนังสือ เผลอหลับไปแป๊บหนึ่งตื่นขึ้นมาอีกทีบ่าย 3 โมงเย็นแล้ว ชวนพี่เน็คไปที่หัวแหลมไปดูบรรยากาศทะเลอีกรูปแบบหนึ่ง เดินไปดูตามโขดหินต่างๆ อยู่สักพัก แล้วเดินไปหาหอยตามโขดหิน ซึ่งก็หาไม่ค่อยยากซักเท่าไร แต่ก็ต้องใช้ความพยายามอยู่เหมือนกัน เพราะต้องพลิกโขดหิน ซึ่งหินบางก้อนก็ลื่นมาก บางก้อนแหลมซึ่งทำให้ได้แผลกลับไปคนละนิดละหน่อย ซึ่งหอยที่เราหานั้น คือ หอยลิ้น หลังจากนั้นก็กลับบ้าน อาบน้ำ ทานข้าวแล้วก็คุยแลกเปลี่ยนเรื่องภาษากัน วันนี้เหนื่อยมากเลยต้องนอนแต่หัวค่ำ

จากการที่มีนักศึกษาชาวต่างชาติมาพักอยู่ที่บ้านของผมประมาณ 1 อาทิตย์ผมกับนักศึกษาที่ชื่อเน็คได้ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันถึงมันจะไม่มากเท่าที่ควร แต่ผมคิดว่ามันเป็นประสบการณ์อย่างหนึ่งเนื่องจากก่อนหน้านี้บ้านของผมไม่เคยได้ร่วมทำกิจกรรมกับนักศึกษาต่างชาติมาก่อนก็เกิดความรู้สึกที่แปลกๆ อยู่แต่ผมทำกิจกรรมกับพี่ผมรู้สึกดี บางครั้งแม้การพูดคุยอาจจะไม่รู้เรื่องบ้างแต่ผมก็คิดว่ามันเป็นความท้าทายอีกอย่างหนึ่ง จากการที่ไม่ค่อยรู้ภาษาอังกฤษสักเท่าไร ก็พอสื่อสารรู้เรื่องขึ้นมาบ้าง ผมได้แลกเปลี่ยนภาษากับเน็คผมสอนภาษาไทยให้เขา เน็คสอนภาษาอังกฤษให้ผมทำให้ผมเข้าใจภาษาอังกฤษมากขึ้น ถึงแม้จะเป็นเวลาไม่นานที่ผมกับเน็คได้อยู่ร่วมกัน แต่ผมก็ไม่อาจลืมกิจกรรมที่ทำร่วมกันได้ พอได้รู้ว่าเราจะจากกันแล้ว ก็รู้สึกเวลาผ่านเร็วมาก อย่างว่างานเลี้ยวอ้อมมีวันเลิกรา ผมอยากให้มิกิจกรรมแบบนี้อีกจัง สำหรับความรู้สึกครั้งนี้คงจะเขียนลงไปไม่หมดมันอยู่ในความทรงจำ และจะจดจำความทรงจำครั้งนี้กับเพื่อนที่ชื่อ เน็ค

บทที่ 4

บทสรุปงานวิจัย

หากมองตามวัตถุประสงค์งานวิจัยในโครงการ การจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวเกาะลิบง ที่ตั้งไว้นั้นมี 3 ข้อ ได้แก่

1. เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ทรัพยากร และวิถีชีวิตของชุมชนเกาะลิบงในการจัดการท่องเที่ยว
2. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเกาะลิบง
3. เพื่อให้ได้รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของชุมชนเกาะลิบง

ทีมวิจัยได้ออกแบบกิจกรรมทั้งหมด 9 กิจกรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ความร่วมมือ สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างจิตสำนึก พร้อมทั้งสร้างคน ที่สามารถขับเคลื่อนงานในชุมชนของตนเอง และตอบสนองได้ตรงตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสิ่งที่ได้จากแต่ละกิจกรรมจะมีการร่วมกันสรุป และวิเคราะห์สิ่งที่ได้รับจากการดำเนินงานในทุกกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 "เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ทรัพยากร และวิถีชีวิตของชุมชนเกาะลิบงในการจัดการท่องเที่ยว"

จากการที่ได้ลงไปในพื้นที่จริงตามสถานที่ ๆท่องเที่ยวทั้งที่เป็นประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ทรัพยากรของชุมชนทำให้ทีมวิจัยได้รู้แนวทางที่จะพัฒนาทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

ชุมชนได้ศึกษาในสถานที่ที่มาจากส่วนของประวัติศาสตร์ที่มีอยู่และทำให้ชุมชนเองได้รู้ว่าสถานที่แต่ละสถานที่ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์มีการเชื่อมโยงและเรียงร้อยให้เป็นเรื่องราวที่ชุมชนบนเกาะได้มองเห็นความสำคัญ และรากเหง้าของตนเองว่าสถานที่เหล่านี้สามารถที่จะบ่งบอกและทำให้คนอื่นๆ โดยเฉพาะคนบนเกาะเองได้รู้จักเกาะลิบงมากขึ้น

ชุมชนได้ศึกษาเรื่องของทรัพยากรที่ยังคงสมบูรณ์ โดยเฉพาะทีมเยาวชนที่เข้ามา ร่วมกันเรียนรู้ทำให้เกิดความหวงแหน มีสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับตัวของเยาวชน ที่สำคัญเยาวชนเหล่านี้ได้นำเรื่องไปเชื่อมโยงการเล่าเรื่องราวระหว่างประวัติศาสตร์กับทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่าง น่าภาคภูมิใจ รักถิ่นฐานบ้านเกิด จากเดิมที่ไม่เคยเห็นคุณค่าบ้านตัวเอง กลับมีความสนใจที่จะศึกษา และอนุรักษ์ทรัพยากรที่ยังคงหลงเหลืออยู่ สร้างความเข้าใจ และถ่ายทอดให้กับคนในชุมชนได้ดียิ่งขึ้น

ทั้งนี้ชุมชนได้เข้าใจวิถีชีวิตตนเองมากยิ่งขึ้นว่ามีความสำคัญอย่างไร โดยนำวิถีชีวิตในชุมชนมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ปรับความคิด สร้างความมั่นใจและยอมรับในวิถีชีวิตที่เป็นอยู่มากยิ่งขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับชุมชน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 “เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว
เกาะลิบง”

ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีความรู้
รอบด้านขึ้น สามารถรู้เท่าทันสังคมภายนอกที่เข้าหิยบฉวยเอาทรัพยากรที่มีอยู่ไปใช้
ประโยชน์ส่วนตัวทางธุรกิจ ชุมชนเกิดความหวงเห่นและร่วมกันเล่าเรื่องราวของชุมชน
ตนเองให้กับคนอื่น ๆ ได้อย่างไม่อายใครและเชื่อมั่นศรัทธาในสิ่งที่เป้นตัวตนของชุมชน
เพิ่มมากขึ้น ชุมชนเกิดความเอื้ออาทรและช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากกว่าเดิม และ
สามารถนำความรู้ที่ได้เผยแพร่สู่สังคมภายนอกได้อย่างภาคภูมิใจ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 “เพื่อให้ได้รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของชุมชน
เกาะลิบง”

ชุมชนเกิดการค้นหาและสามารถรู้วิธีการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวโดย
ชุมชนเองให้เหมาะสมกับสภาพภูมิศาสตร์ สภาพอากาศของตัวชุมชนเอง โดยคนใน
ชุมชนเป็นคนบริหารจัดการเอง ไม่ว่าจะเป็น ระเบียบ ข้อตกลงกับนักท่องเที่ยวให้คง
ความเป็นตัวของชุมชนให้มากที่สุด ทั้งยังเป็นการสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพแก่
คนหนุ่มสาว

ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้ชุมชนได้รู้จักตัวเองและรู้ค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ ทำ
ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้รู้เท่าทันคนอื่น ไม่สูญเสียความเป็นตัวของชุมชน
และตัวเองไป และรู้จักพึ่งพาธรรมชาติด้วยความเป็นธรรม เกิดสำนึกรักบ้านเกิด เห็น
คุณค่าและภูมิใจในวิถีของชุมชนตนเอง พร้อมทั้งจะถ่ายทอดให้ลูกหลานและคนอื่น ๆ
ร่วมกันเรียนรู้สิ่งที่จะเป็นไปของชุมชนพร้อม ๆ กันกับสถานการณ์ที่กำลังจะเปลี่ยนไปใน
ปัจจุบัน

จากการศึกษาวิจัยชุมชนซึ่งถือว่าเป็นทุนทางปัญญา เป็นเสมือนตัวจุด
ประกายให้คนในชุมชนโค่นเฉพาะตัวของเขวาชนที่กำลังจะเป็นพลังและตัวแทนที่สำคัญ
ของคนในชุมชนเกาะลิบง ได้สร้างความเชื่อมั่นศรัทธา และความศรัทธานี้แหละ คือ ตัว
แปรสำคัญ ก่อให้เกิดความมีส่วนร่วมและความหวงเห่นในทรัพยากรที่ตนมีอยู่ให้ยั่งยืน
ต่อไป

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

ถึงแม้งานวิจัยจะดำเนินมาครบถ้วน 9 กิจกรรม แต่ข้อมูลก็ยังคงจะต้องมีการปรับปรุงอีกหลายๆ อย่างให้เหมาะสม และในส่วนของทีมวิจัยหลักนั้นออกไปทำงานนอกพื้นที่ ในขณะที่ทีมวิจัยรองมีเวลาทำกิจกรรมช่วงปิดโรงเรียนทำให้การดำเนินกิจกรรมล่าช้าไปบ้าง และระหว่างทางเก็บข้อมูลนั้นทีมวิจัยก็มีปัญหาเกี่ยวกับเหตุการณ์สึนามิที่เกิดขึ้นในวันที่ 26 ธ.ค. 2547 ที่ผ่านมาทำให้ผู้ปกครองของทีมวิจัยไม่อนุญาตให้ลูกหลานลงไปเก็บข้อมูล ทำให้เกิดความชะงักล่าช้ามากเพราะพื้นที่ที่ไปเก็บข้อมูลนั้นเป็นพื้นที่เกี่ยวกับทะเลขนาดใหญ่ ที่สำคัญทีมยังคงหวาดกลัว และเสียชีวิตกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วย

อย่างไรก็ตามที่ผ่านมามีการทำกิจกรรมสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว ใช้นักวิจัยหลักและรองควบคู่กัน และการทำกิจกรรมทุกครั้ง แต่ละคนจะมีบันทึกของตัวเอง รวมทั้งสรุปการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง ส่งให้กับหัวหน้าโครงการเพื่อรวบรวมเป็นรายงานเอกสารโครงการ ซึ่งอาจจะได้ข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์มากนัก ทั้งนี้ทั้งนั้นข้อควรปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละจุด และควรหาข้อมูลเพิ่มเติมทั้งจากเอกสาร บุคคล อ้างอิง ทำยสคควรรจะมีแผ่นพับ ปฏิทินท่องเที่ยว ที่รวมถึงวิถีชีวิต การประกอบอาชีพแต่ละช่วง ประเพณีวัฒนธรรม ในรอบปีของคนบนเกาะให้ชัดเจน เพื่อให้ นักท่องเที่ยวสามารถจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว

ตัวอย่างแบบประเมินนักท่องเที่ยว(ชุดทดลองเที่ยว)

ความพึงพอใจ 3 = มากที่สุด 2 = ปานกลาง 1 = น้อย

กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงไปในช่องว่างของความพึงพอใจ

ประเด็นที่ประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
	3	2	1
ความรู้ของผู้นำเที่ยว			
ความคุ้มค่าของเวลาเกี่ยวกับกิจกรรมที่จัดให้นักท่องเที่ยว			
การบริการอาหาร เครื่องดื่ม และปริมาณนักท่องเที่ยว			
ราคาของการบริการและสถานที่			
ความสะอาด/ความสะดวกในเรื่องที่พัก/การคมนาคม			
ลักษณะของเจ้าบ้านที่ดี			
ข้อเสนอแนะ			

ซึ่งจากแบบประเมินนักท่องเที่ยวซึ่งทีมวิจัยได้ตั้งประเด็นคำถามในการประเมิน ซึ่งใช้ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว จำนวน 150 คน ในลักษณะของนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างกัน ที่ทีมวิจัยใช้เป็นชุดทดลองเที่ยวรวมถึงทีมวิจัยสัญจรและนักท่องเที่ยวภายนอก ซึ่งได้ผลสรุปจากแบบประเมินความพึงพอใจดังนี้

- จากความรู้ของผู้นำเที่ยว (ตัวของทีมวิจัย) ได้รับความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์ปานกลางชะส่วนใหญ่ เพราะทีมที่พานักท่องเที่ยวนั้นยังอธิบายได้ไม่สมบูรณ์ ปัญหาส่วนใหญ่จะตอบคำถามนักท่องเที่ยวไม่ค่อยชัดเจนเท่าที่ควร

- ความคุ้มค่าของเวลาเกี่ยวกับกิจกรรมที่จัดให้นักท่องเที่ยว ได้รับความพึงพอใจมากที่สุด ซึ่งเป็นสิ่งที่ทีมวิจัยได้ให้นักท่องเที่ยวได้มีเวลาศึกษาและสำรวจสถานที่แต่ละที่ได้เป็นอย่างดี

- การบริการอาหาร เครื่องดื่ม และปริมาณนักท่องเที่ยว ได้รับความพึงพอใจมากที่สุดเช่นกัน สาเหตุอาจจะมีความพร้อมในเรื่องของทรัพยากรที่มีอยู่ด้วย

ราคาของการบริการและสถานที่ได้รับความพึงพอใจระดับปานกลาง ซึ่งก็ไม่แพงมากจนเกินไปสำหรับนักท่องเที่ยว

- ความสะอาด/ความสะอาดในเรื่องที่พัก/การคมนาคม ได้รับความพึงพอใจในระดับปานกลาง เพราะโดยเฉพาะการคมนาคมยังไม่ค่อยสะดวกเท่าที่ควร จะต้องมีการปรับปรุงในบางสถานที่ และในตัวชุมชนเอง

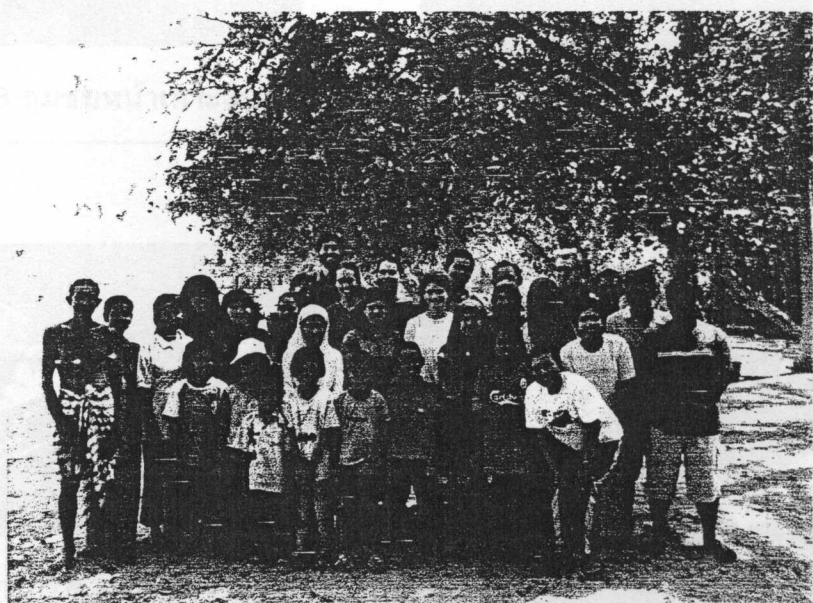
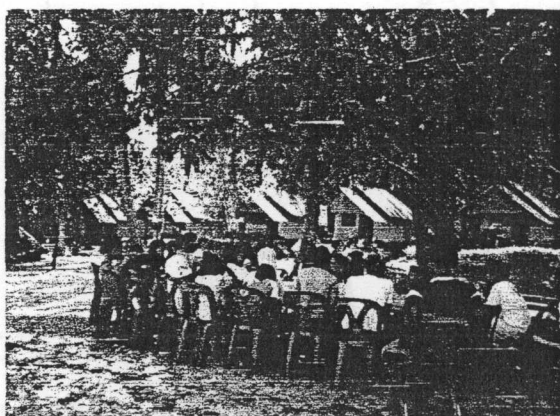
- ลักษณะของเจ้าบ้านที่ดี ได้รับความพึงพอใจมากที่สุด อาจจะคนในชุมชนและที่มิวิจัยเองมีความเป็นตัวของตัวเอง นั่นก็คือการมีมนุษยสัมพันธ์ของแต่ละคนของครอบครัวแต่ละครอบครัว และคนในชุมชนก็เป็นกันเองกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยว และให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี

ทั้งนี้ยังมีข้อเสนอแนะจากนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับเรื่องของขยะ ซึ่งเป็นปัญหาในทั้งในตัวชุมชนเอง และการดูแลรักษาความสะอาดในสถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะอาดปลอดภัยให้มากยิ่งขึ้น เพื่อความไว้วางใจของนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนให้ได้รับความทรงจำที่ดี

ภาคผนวก

ประมวลภาพกิจกรรม

ภาพเวทีแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวน

รูปภาพ 1 โฉมหน้านักศึกษา
ชดทตลองเทียว

รูปภาพ 2 เดินสำรวจ

รูปภาพ 3 ชาวบ้านเล่าตอน
โดนสึนามิ

รูปภาพ 4 ตกปลาหมึกกับชาวบ้าน

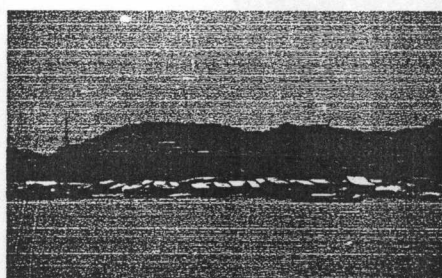
รูปภาพ 5 ดูพะยูนกับเครื่องร้อน

รูปภาพ 6 ศึกษาเรื่องหญ้าทะเล

ภาพ 7 นั่งเรือศึกษารอบเกาะ

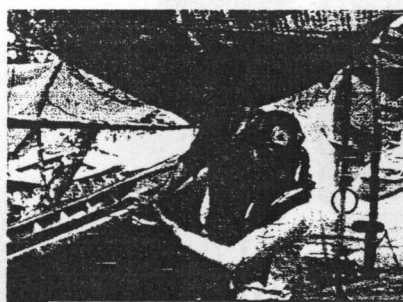
รูปภาพ 8 ชุมชนน้ำเกาะลิง

รูปภาพ 9 เรียนรู้ร่วมกัน

ภาพ 10 ร่วมกันแลกเปลี่ยน

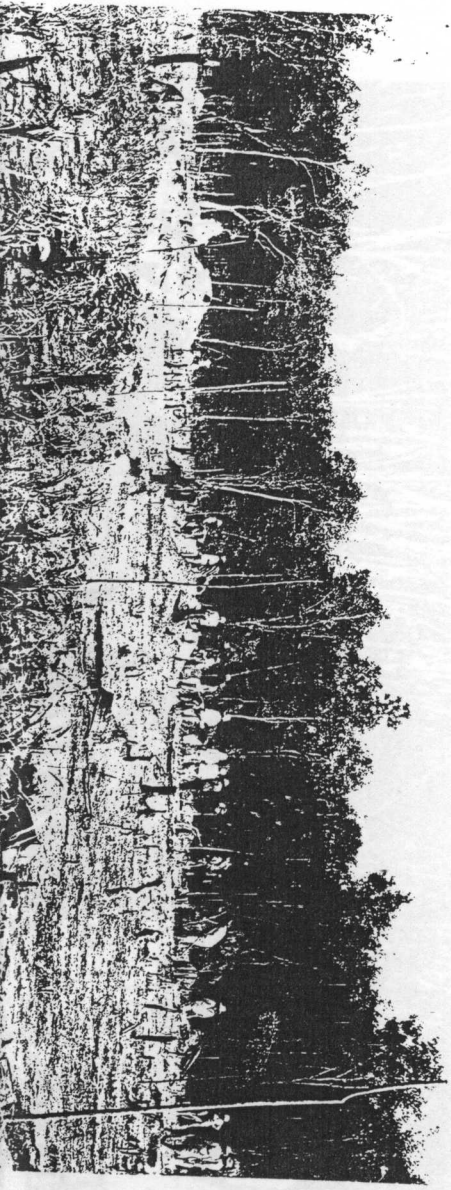
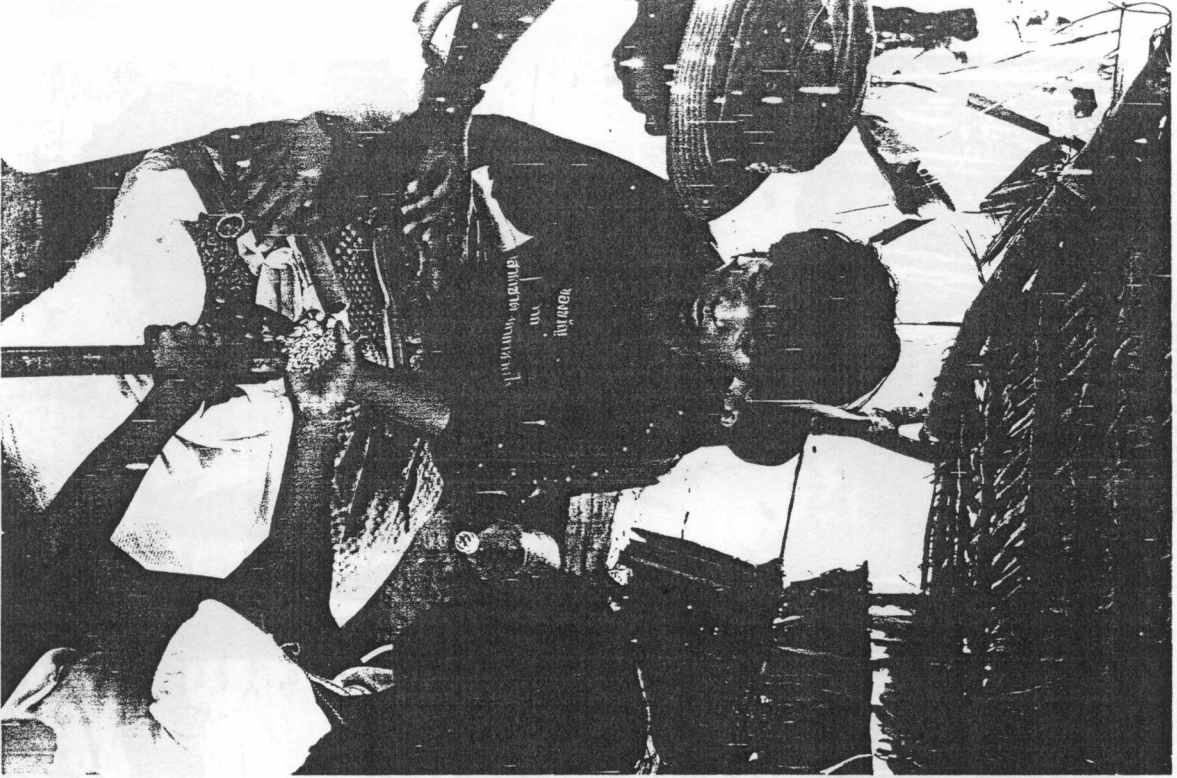

รูปภาพ 11 เรียนรู้วิถีชีวิต

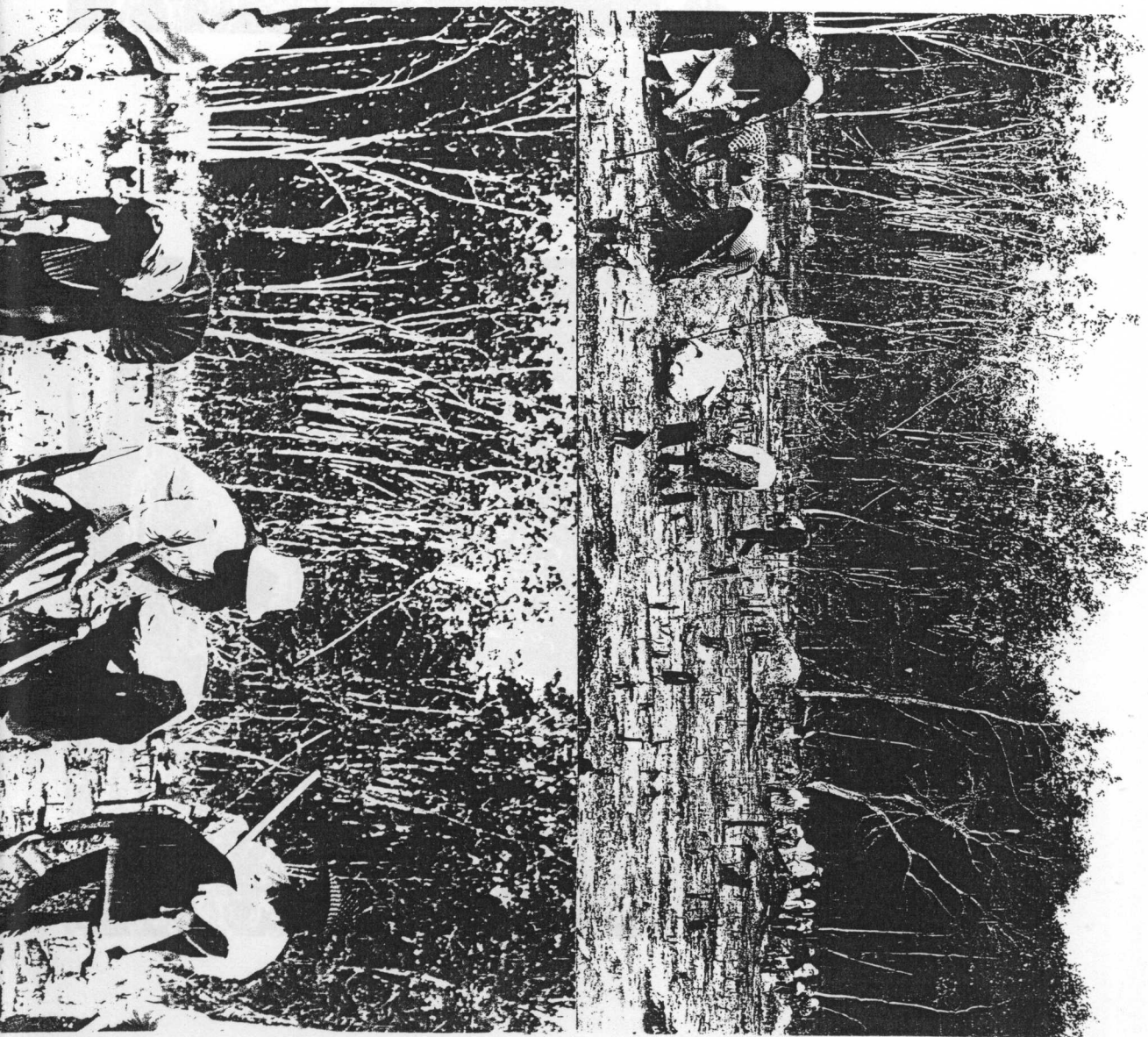
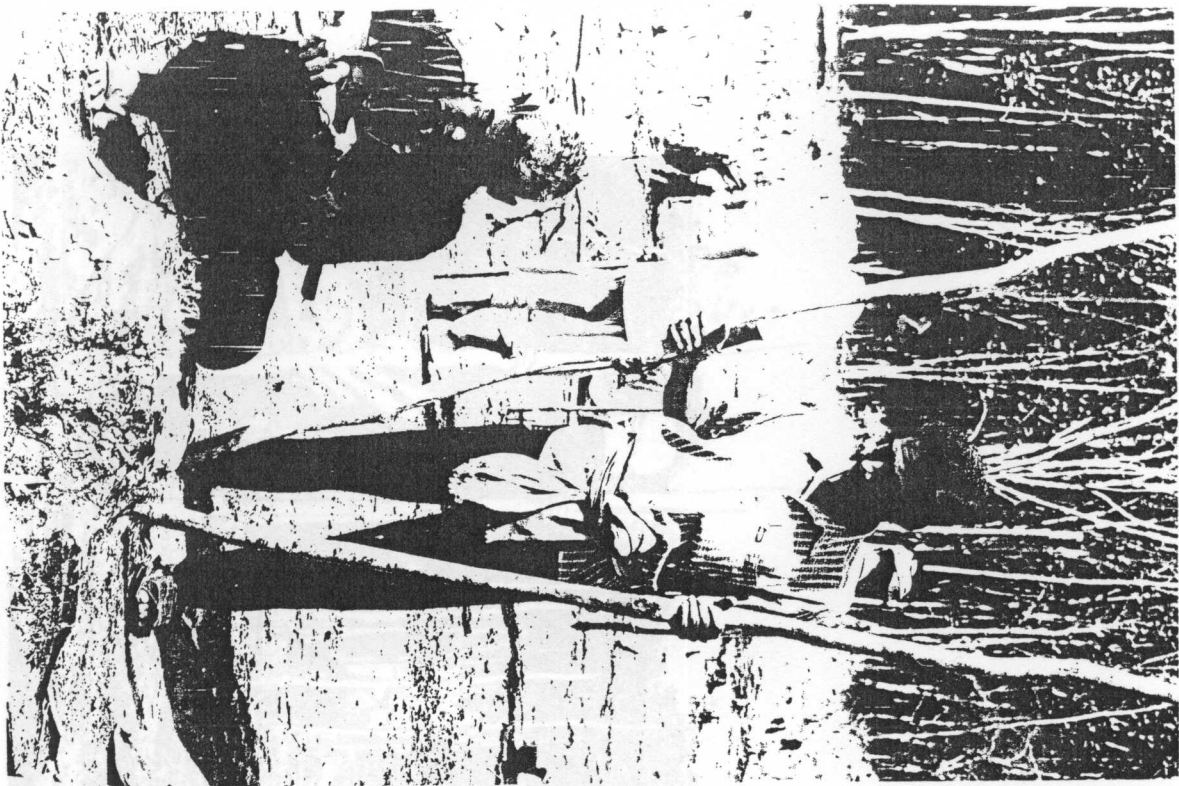

รูปภาพ 12 ร่วมด้วยช่วยกัน

การนำข้าว (การปลูกข้าวไร่)

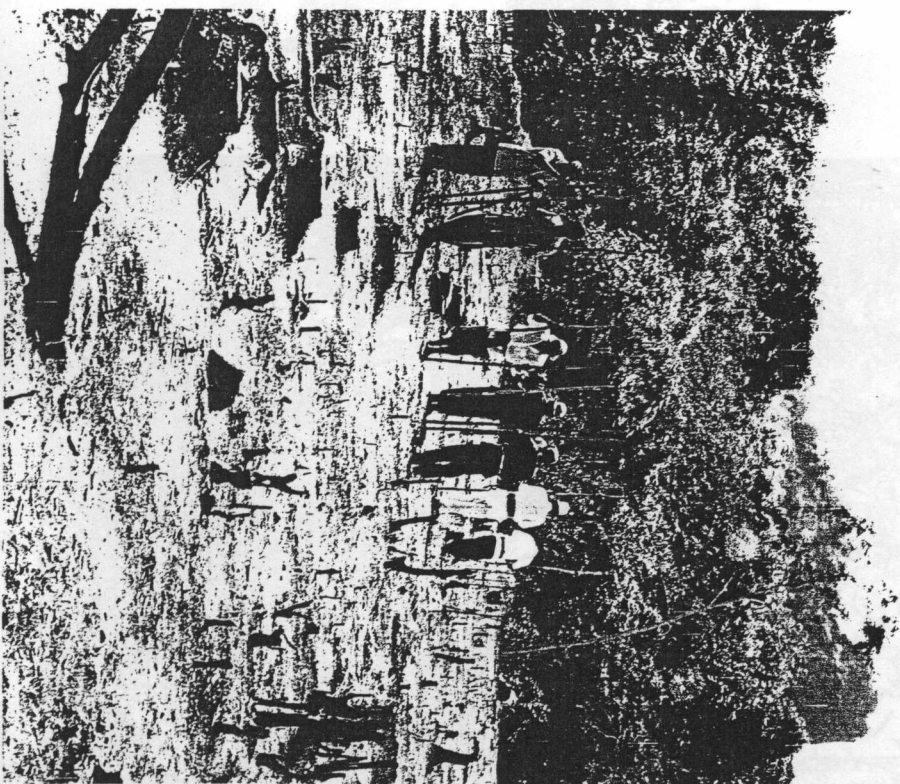
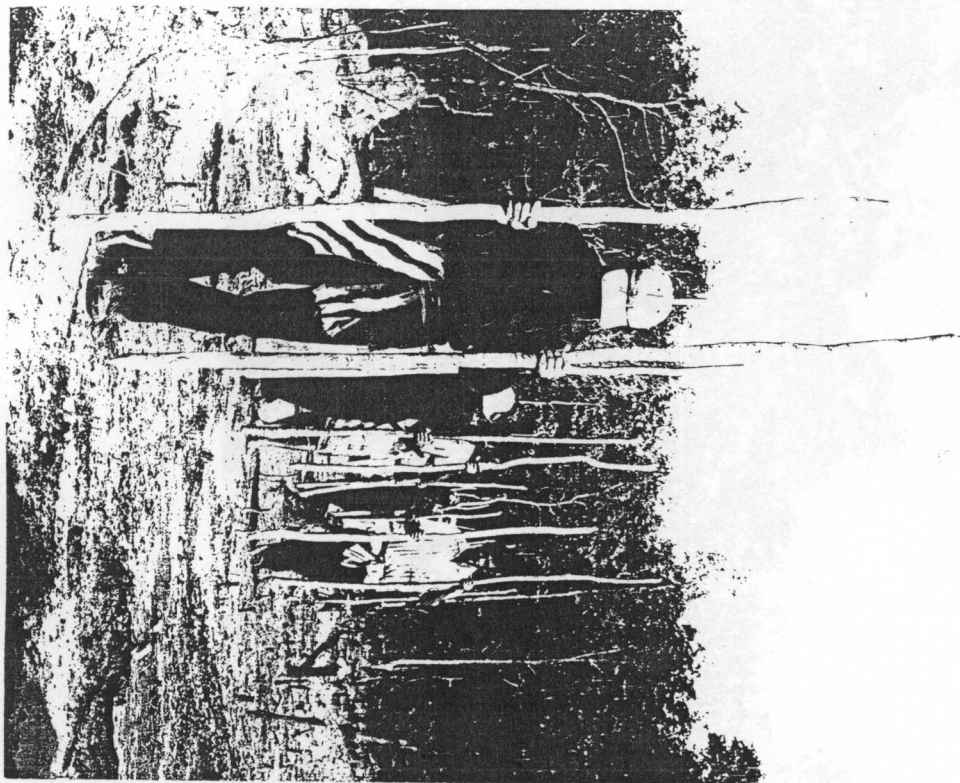

ร่วมแรงร่วมใจ

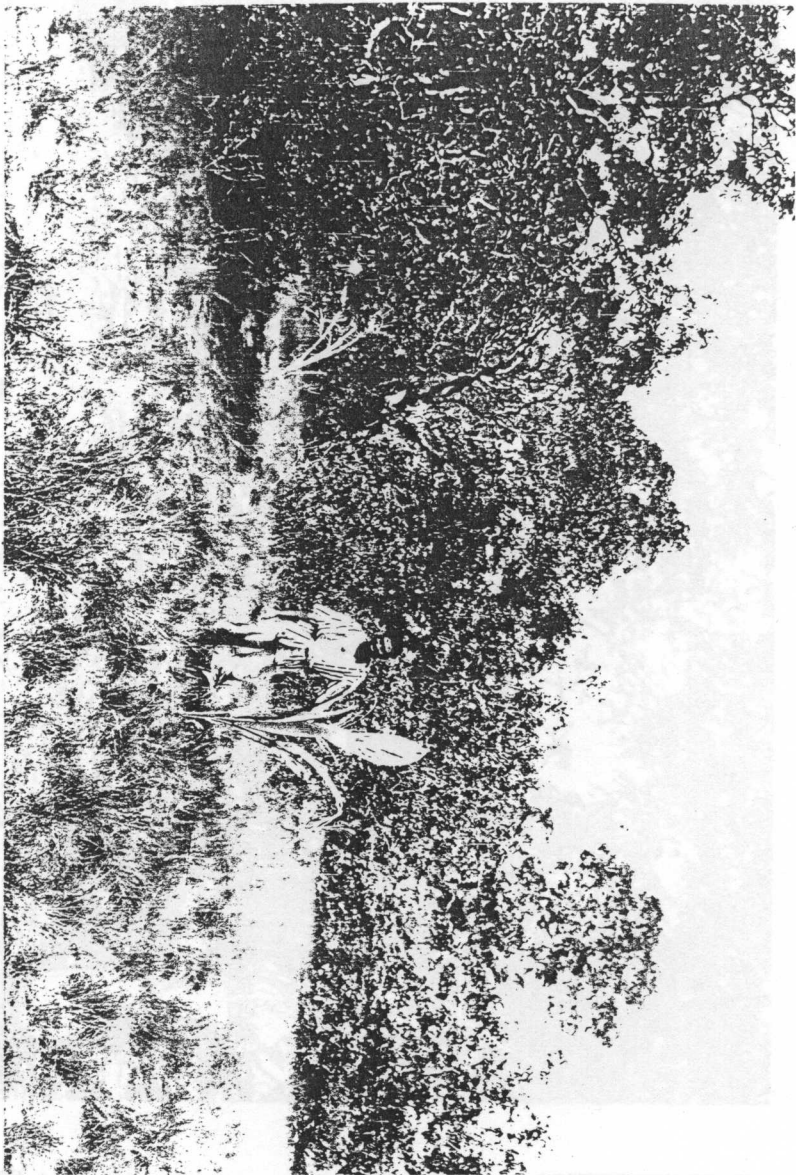

ช่วยกันเจาะรูใส่ข้าว

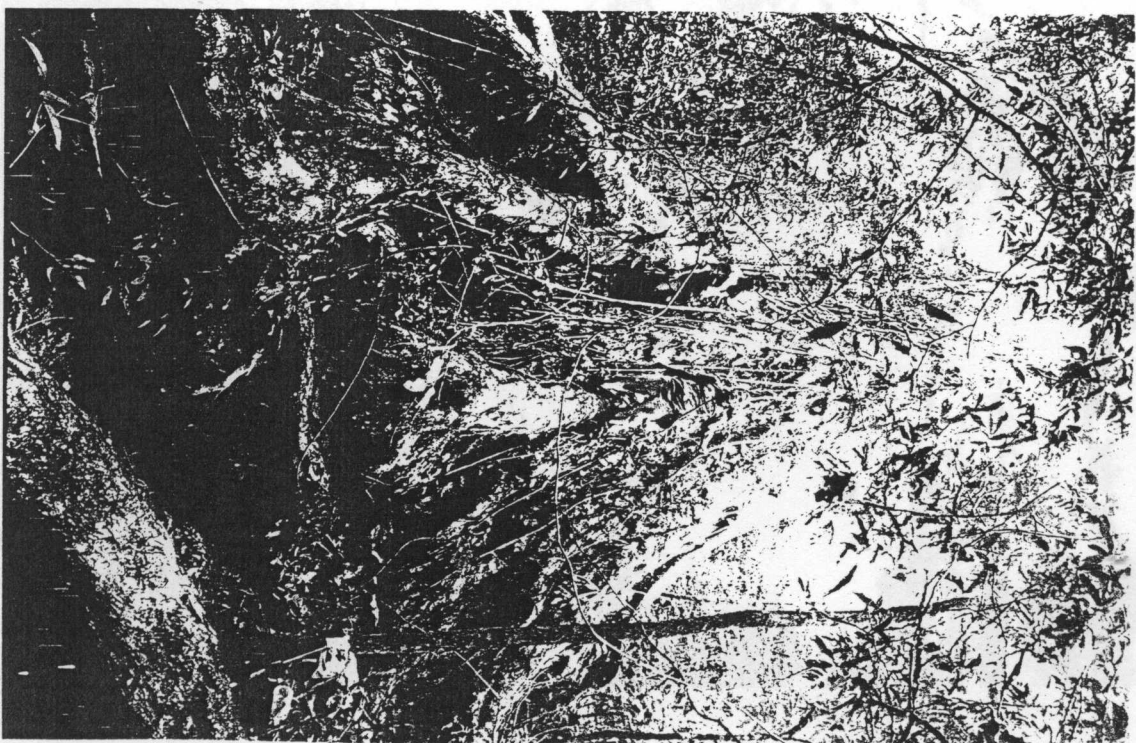
สมัยก่อนปลูกข้าว

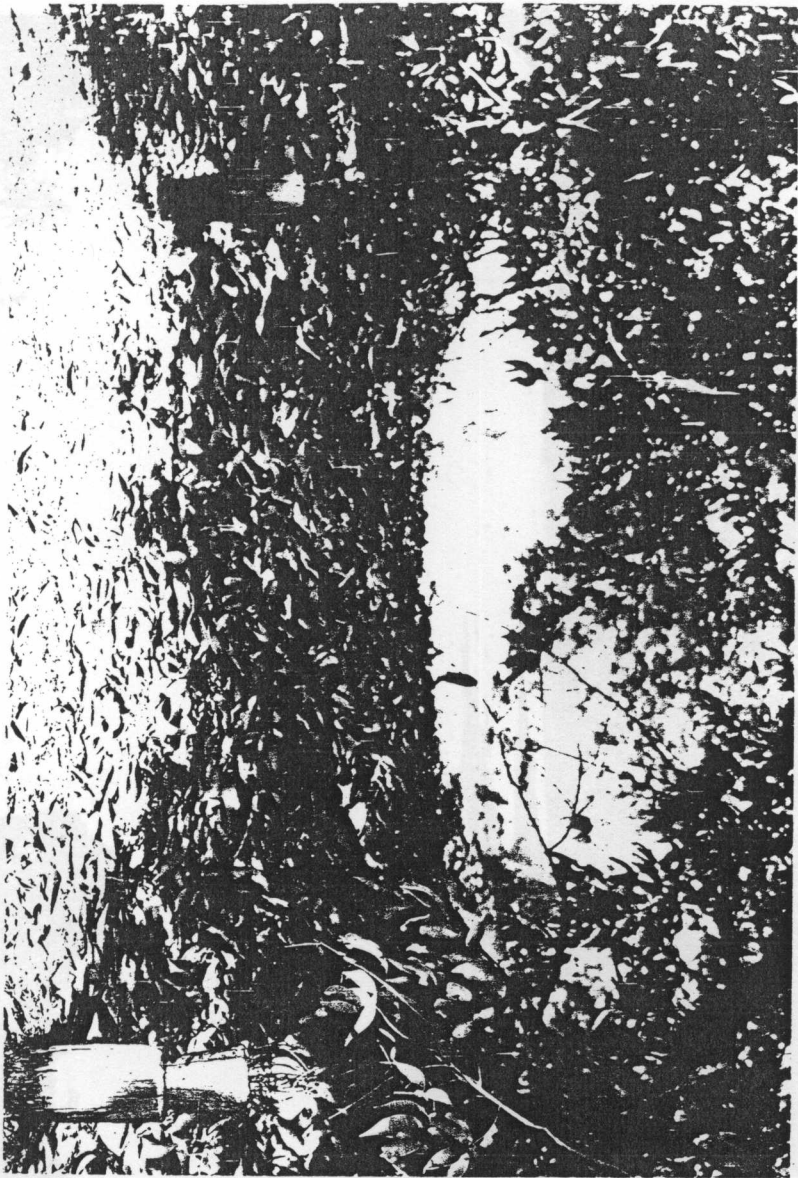
ที่ราบแหลมจูโหย

ต้นไม้บนควนลูกกลม

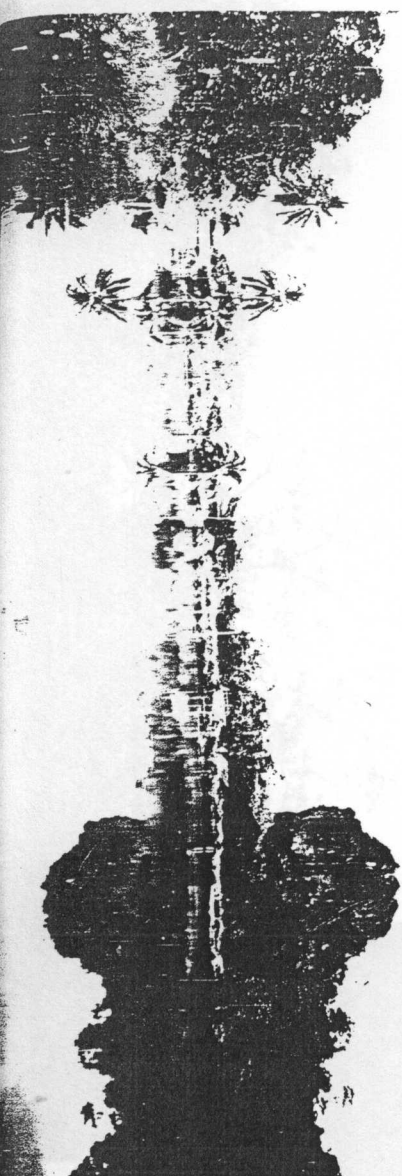
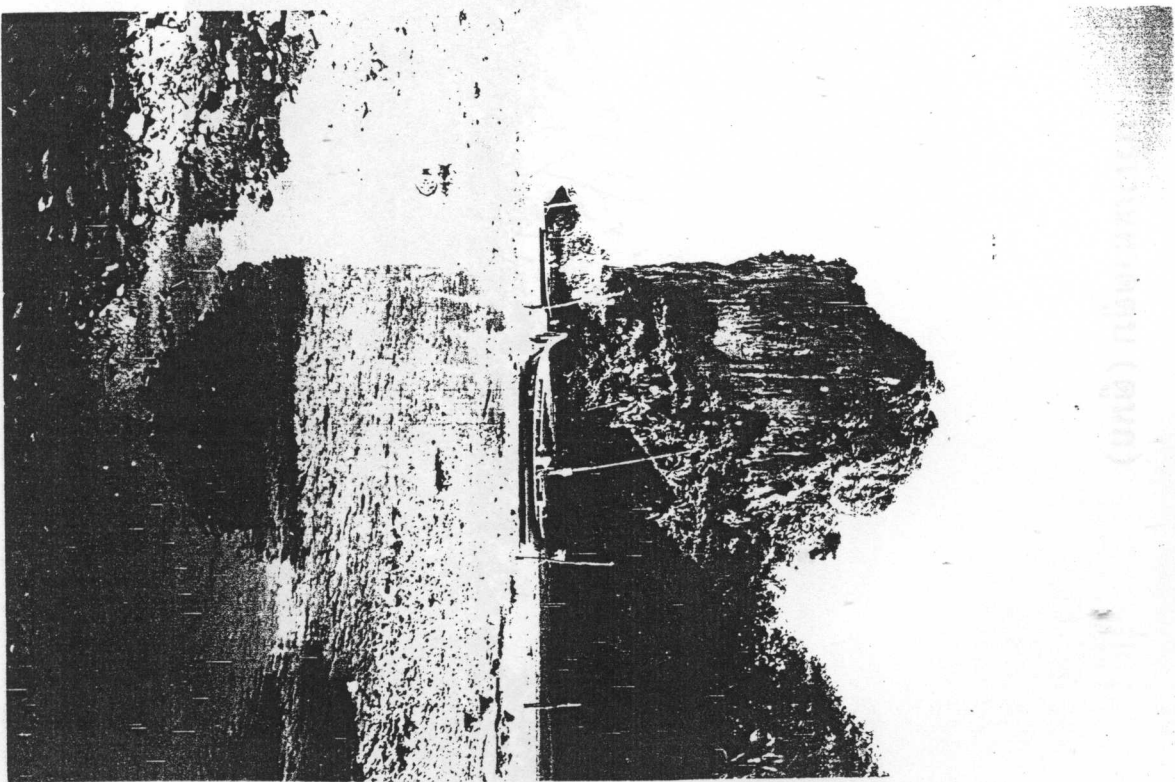
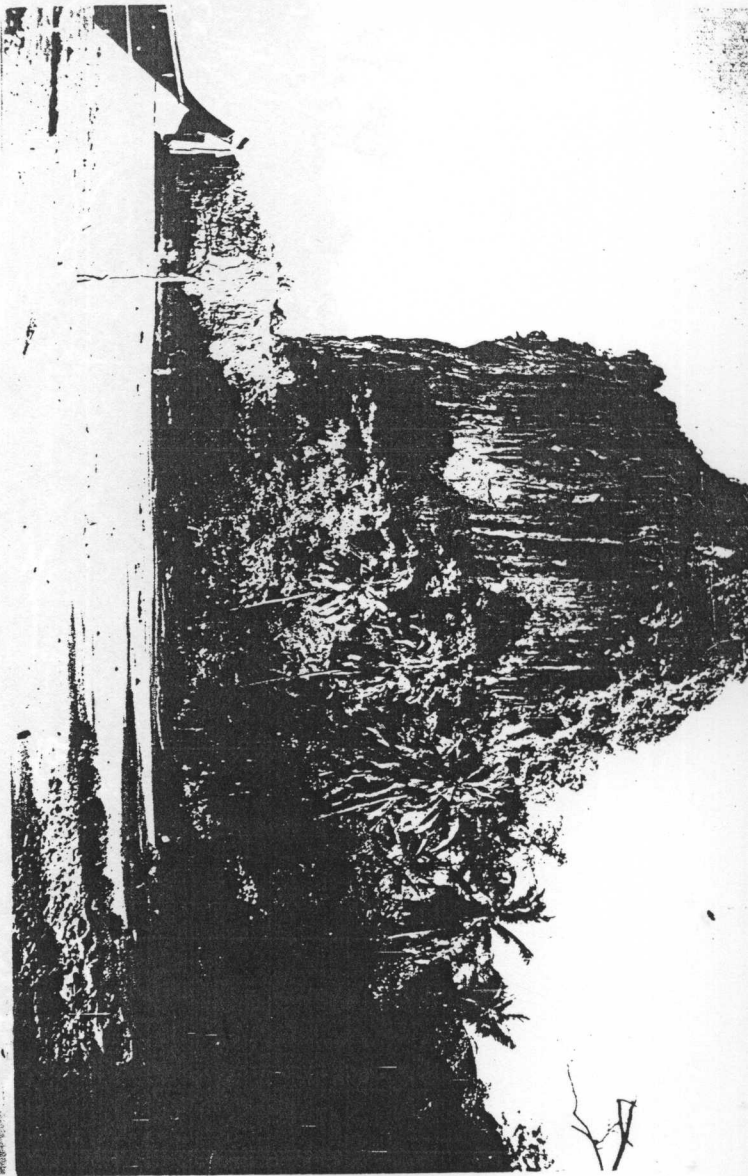
หลุมฝังศพ

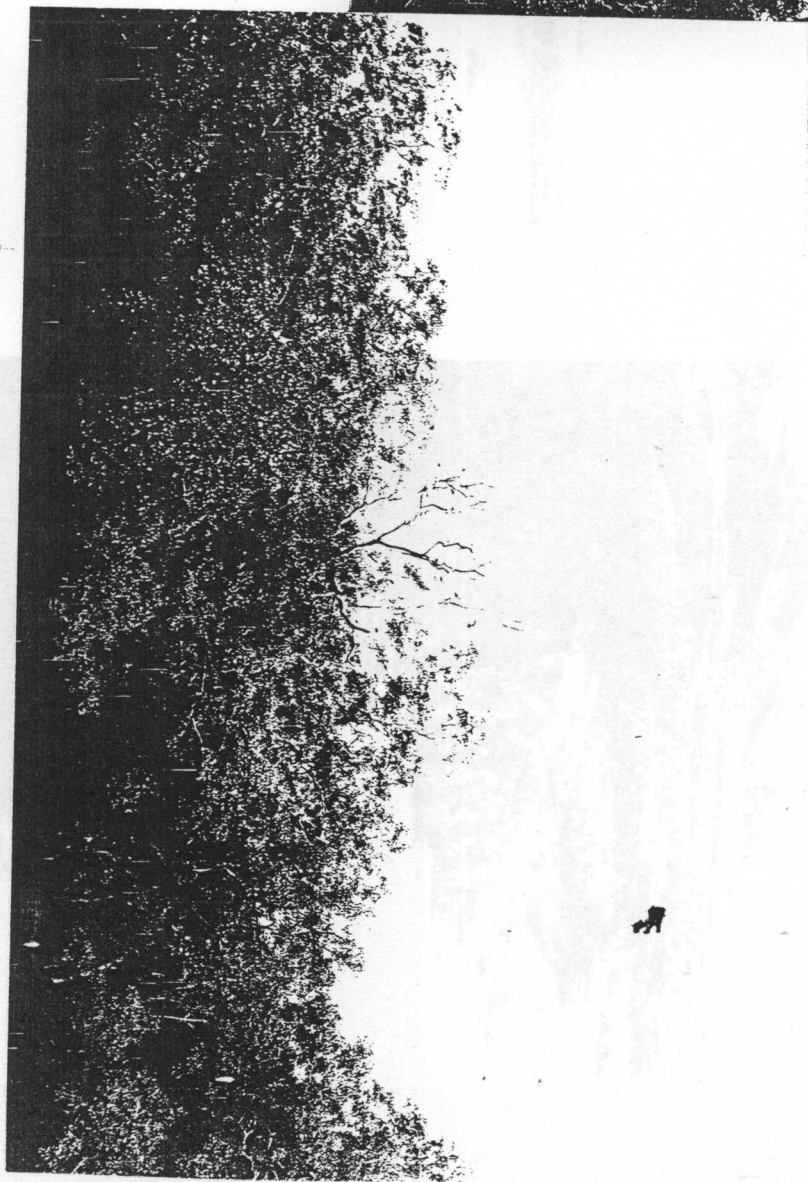
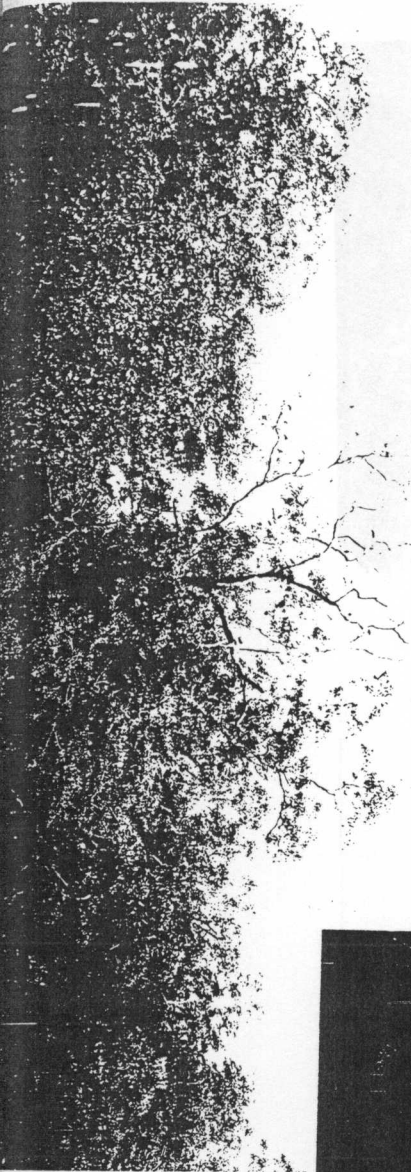
น้ำตาหยา

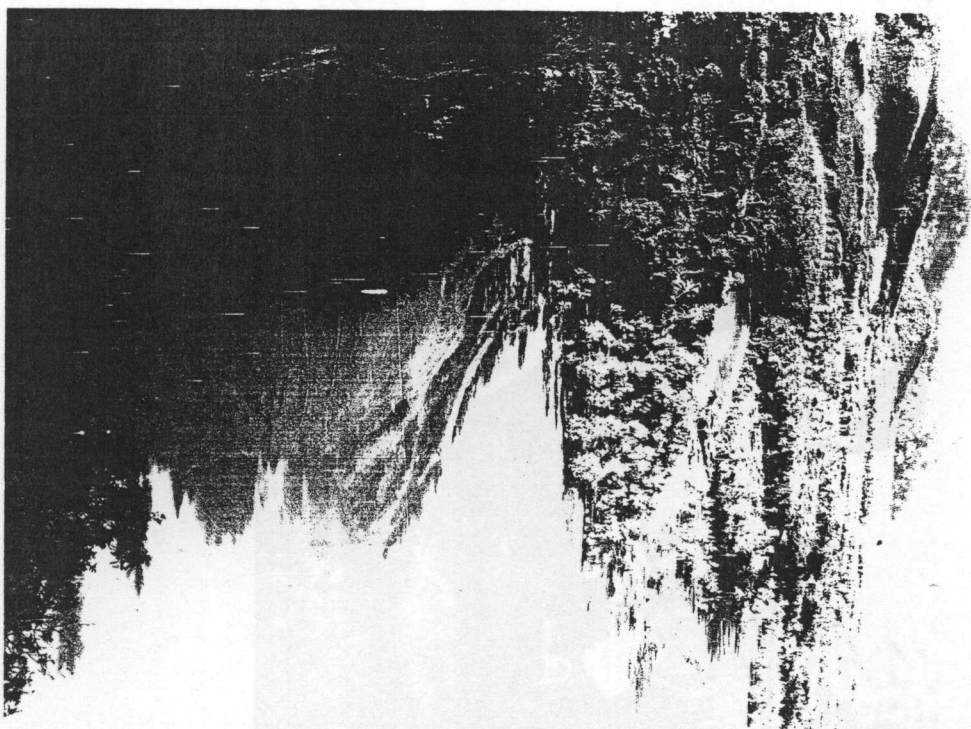
ทิวทัศน์รอบๆ ของเขาตุเต๊ะ

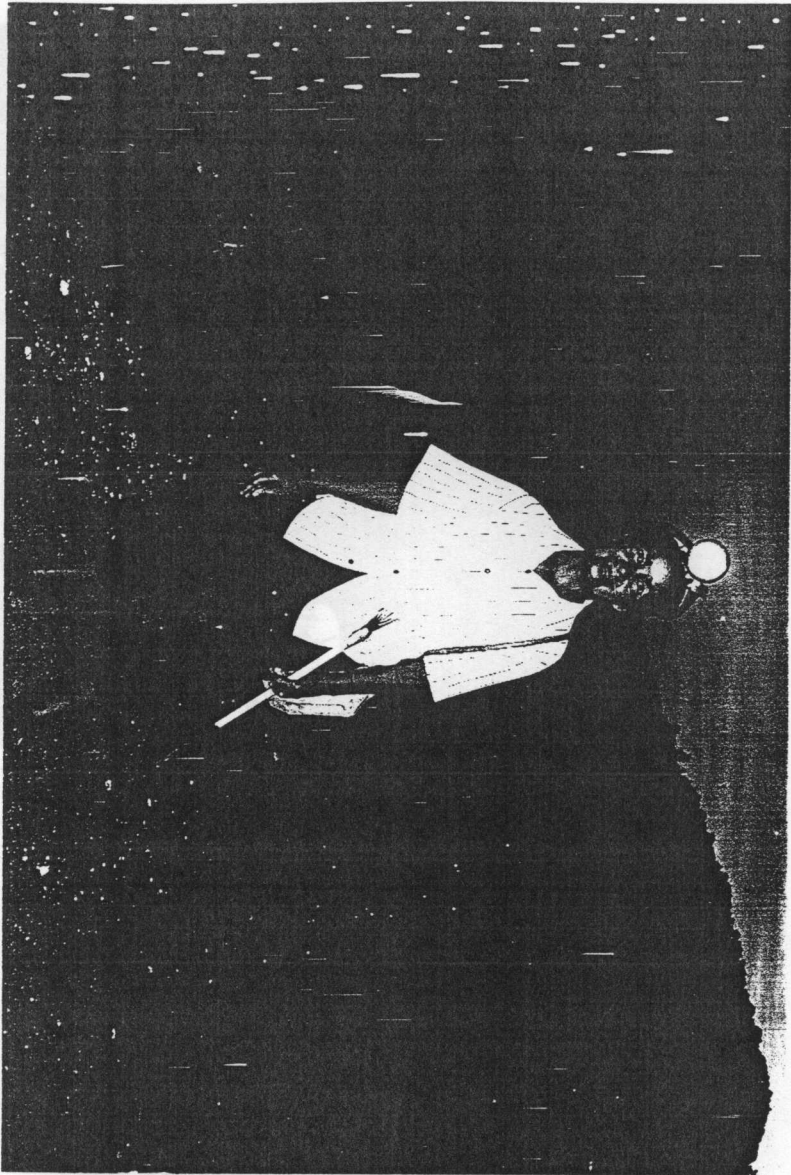
(เบญจ) ป่าดงพญาไฟ

ภาพทิวทัศน์ของเกาะลิบง

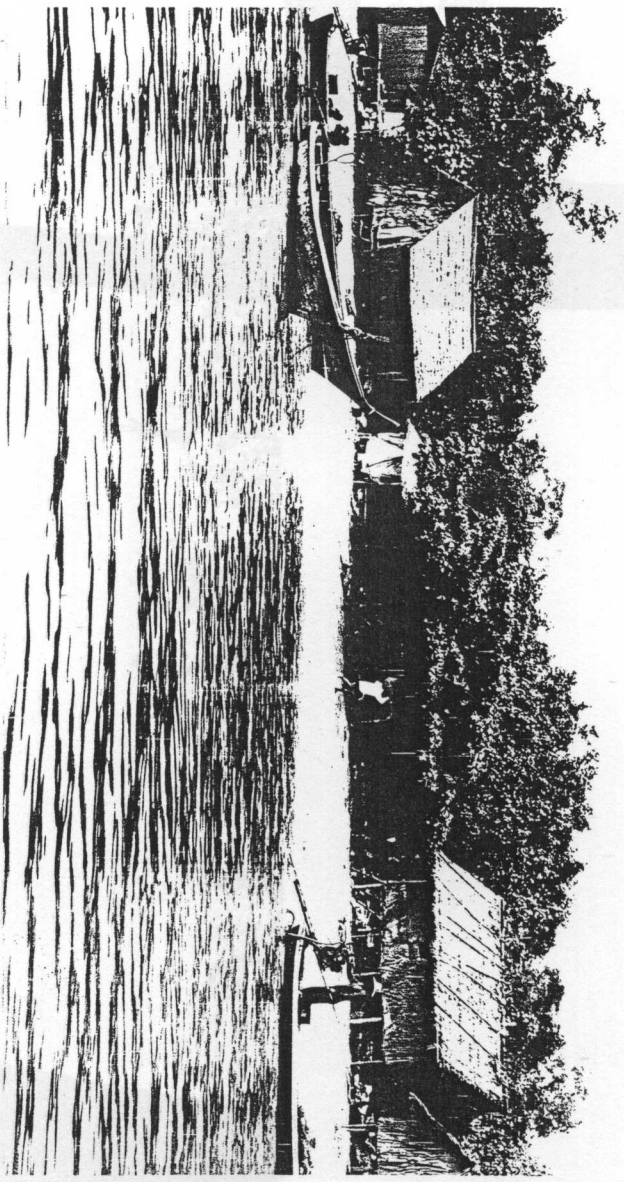
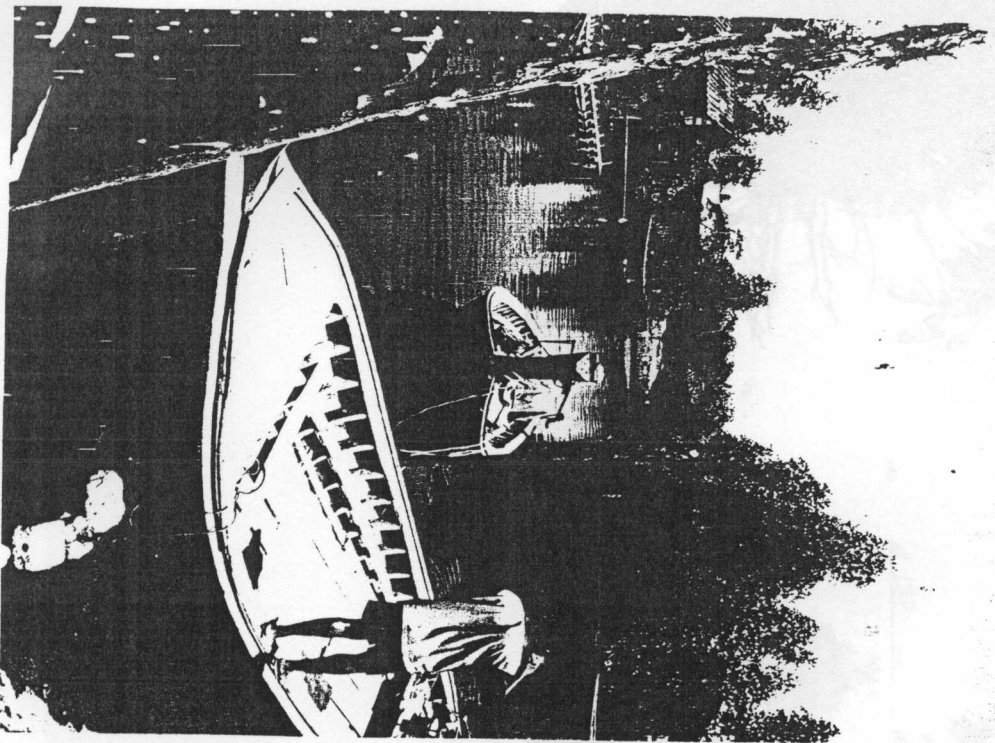
โหละกัง

ไซปลาหมึก

วิถีชีวิตชาวประมง

รอบๆ แหล่งกู๋ใหญ่

